

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen / mei - juni 2023

Groeien in geloof

© Kris Van de Sande - Bobbejaanland

SAMEN
VIEREN

SPREUKEN
VOOR DE JEUGD

BEZOEK
AAN IRAK

ALLES HEEFT
ZIJN TIJD

Relevant - Nummer 3
TWEEMAANDELIJKS
mei - juni 2023

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X – P 914402
www.relevant-bisdomantwerpen.be

ISSN-nummer
2294-7620

➤ **Op de cover:** Een rollercoaster, hier in Bobbejaanland, is pret verzekerd. (Voor sommigen toch.) Omhoog, omlaag en soms zelfs overkop. Eigenlijk is het leven als een rollercoaster. Ups and downs horen erbij. Dat geeft godsdienstleerkracht Dorien Verelst mee aan haar leerlingen, lezend in 'Prediker'. Lees meer op bladzijde 23.

INHOUD

Woord van de bisschop: Babelen	3
Groeien in geloof	4
Spreuken voor de jeugd	10
Samen vieren in Antwerpen	12
Samenvoegen en herbestemmen	16
Op bezoek in Irak	18
De kiosk	20
Estafette: Bert Verheyden	21
Lerenslang: Op maat van het team	22
Doorkijk: Alles heeft zijn tijd	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval: De ajuin	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks.

Verantwoordelijk uitgever is Nathalie Milio,
Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen.

Hoofdredactie: Ilse Van Halst

Redactieraad: Jan Caljon, Steven De Schampelaere,
Jonathan Wuyts, Nathalie Milio, Marc Philips,
Saskia van den Kieboom, Lea Verstricht

Redactie: *Relevant*, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen,
0474 655 943, relevant@bisdomantwerpen.be,
www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Abonnementen: Abonnementen *Relevant*,
p/a Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, 03 202 84 30,
abonnementen.relevant@kerknet.be.

Een jaarabonnement kost 25 euro. Jongeren betalen 10 euro.

Abonnees in het buitenland betalen 50 euro.

Een steunabonnement kost 50 euro.

Voor een los nummer betaal je 10 euro.

Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB
van vzw Bisdom Antwerpen – *Relevant* met duidelijke vermelding
van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

© Thomas Bos

WANNEER?

Meimaand is Mariamaand. Her en der in de stad en te velde versieren gelovigen en minder-gelovigen kapelletjes en Mariaorden. Ze herbergen mooie verhalen en tradities. Om die niet verloren te laten gaan, werkt PARCUM een platform uit met een inventarisatie van alle kapellen. Bert Verheyden, sinds kort adviseur religieus erfgoed voor de regio bisdom Antwerpen, vertelt hierover meer.

Ook heel wat parochies in ons bisdom zijn aan Maria toegewijd. Ze neemt dan ook een bijzondere plek in als patrones van het bisdom, de kathedraal en de stad. Op de rand van het vicariaat Kempen, vlak bij het vicariaat Antwerpen, trekt Maria elke zaterdag gelovigen, en ongelovigen, naar de Heilig Kruiskerk in Mortsel. Over cultuur-, vicariaats-, lands- en taalgrenzen heen ontmoeten ze elkaar om Onze-Lieve-Vrouw te eren en te danken met het rozenkransgebed. In het vorige nummer las je hoe het samen vieren vorm krijgt in het vicariaat Kempen, in dit nummer slaan we een brug naar het vicariaat Antwerpen.

Verder hebben we opnieuw bijzondere aandacht voor jongeren. Velen doen rond deze tijd hun eerste communie of ontvangen het sacrament van het vormsel, twee mijlpalen op hun geloofsweg. Hoe groeien ze vandaag in hun geloof? Hoe beleven ze dat groeiproces? Wie begeleidt hen daarbij? En hoe kan catechese meegaan met de tijd? Je leest het in het dossier.

Onze bisschop neemt ons mee op reis door Irak, ooit het bloeiende en dynamische oorsprongsgebied van het christendom. "Wanneer kom je op bezoek?", vraagt de Chaldees-katholieke Kerk uit Irak al vele jaren. Kort na Pasen loste hij zijn belofte in.

Ook jij was mogelijk wat ongedurig de voorbije weken. "Wanneer valt die *Relevant* nu in de brievenbus?" Wegens onvoorziene omstandigheden is dat later dan gewoonlijk, waarvoor onze verontschuldigingen. Met dit late meinummer overbruggen we meteen de zomermaanden. Dan herstart de redactie. In september trakteren we je dan op een *Relevant-XL*.

Ilse Van Halst

BABELEN

Ik hield de paasweek vrij voor een bezoek aan de christenen in Irak. Ik was twee dagen in de hoofdstad Bagdad en twee dagen in Erbil, het centrum van de Autonome Koerdische Regio. In Bagdad stelde patriarch Louis Sako van de Chaldees-katholieke Kerk voor om een bezoek te brengen aan de ruïnes van de antieke stad Babel, ooit het centrum van Babylonië. Tussen de oude muren kwamen vele verhalen naar boven, Bijbelse en niet-Bijbelse. Vermoedelijk was Babel tussen 1770 en 1670 voor Christus de grootste stad van de wereld (later nog eens tussen 612 tot 320 voor Christus), met bewoners afkomstig uit alle volken van het Midden-Oosten. Het was een bruisende en weelderige stad, gebouwd op de oevers van de Eufraat, voorzien van prestigieuze paleizen, talrijke tempels en hangende tuinen. Er stond ook een tempeltoren of ziggoerat, in de vorm van een piramide met steeds kleinere verdiepingen. Bovenop de toren stond een tempel voor Mardoek, de beschermgod van Babylonië. Volgens sommige bronnen was die tempeltoren wel 91 meter hoog en breed. Niet toevallig klinkt de Bijbelse naam 'Babel' ongeveer als het Hebreeuwse werkwoord voor 'verwarren'. Terwijl het Nederlandse werkwoord 'babbelen' etymologisch van de naam Babel zou afstammen: met woorden verwarring of verdeeldheid zaaien. Met een 'b' minder is het duidelijker. 'Hij babbelt' betekent dat 'hij babelt'.

De Bijbel spreekt inderdaad niet positief over de fameuze tempeltoren van Babel. Volgens het boek *Genesis* kwam het volk van Babel tot dit besluit: "Laten wij een stad bouwen met een toren, waarvan de spits tot in de hemel reikt;

➤ Een boeket hoop te midden van het stuk geschoten Uprin in Oekraïne. Van 21 tot 24 februari bracht bisschop Bonny samen met bisschop Lode Aerts (Brugge), bisschop Lode Van Hecke (Gent) en hulpbisschop Jean Kockerols (aartsbisdom Mechelen-Brussel) een pastoraal bezoek aan Oekraïne op uitnodiging van de Grieks-katholieke Oekraïense geloofsgemeenschappen in hun bisdommen en van bisschop Hlib Lonchyna, bisschop voor die geloofsgemeenschappen in ons land. Net als het bloemenschilderij willen ook zij wat zon en hoop op vrede brengen in het hart van de zwaar getroffen Oekraïense bevolking.

dan krijgen wij naam en worden wij niet over de aardbodem verspreid" (Gen 11, 4). Maar dat was buiten Jahwe gerekend, die ingreep: "Laten wij neerdalen en verwarring brengen in hun taal, zodat de een niet meer verstaat wat de ander zegt" (Gen 11, 7). En zo geschiedde het: "Daarom noemt men die stad Babel, want Jahwe heeft daar verwarring gebracht in de taal van alle mensen en hen vandaar over de hele aardbodem verspreid" (Gen 11, 9). Een stad of een samenleving die aan spraakverwarring ten prooi vallen: we kunnen het ons vandaag opnieuw best voorstellen. Waar mensen elkaar niet meer kunnen of willen verstaan, bij gebrek aan een gemeenschappelijke taal, loeren tegenstellingen en verdeeldheid om de hoek. Het is van alle tijden.

Toch moeten we nog even doorbladeren in de Bijbel, tot in het boek *Handelingen van de Apostelen*, op de dag van Pinksteren. Sinds de eerste tijd van de Kerk hebben christenen het pinksterverhaal begrepen als een herstel of een genezing van de Babelse spraakverwarring: "ze waren buiten zichzelf en zeiden vol verwondering: 'Maar zijn al die daar spreken dan geen Galileërs? Hoe komt het dan dat ieder van ons hen hoort spreken in zijn eigen moedertaal? Parten, Meden en Elamieten, bewoners van Mesopotamië, van Judea en Kappadocië, van Pontus en Asia, van Frygië en Pamfylië, Egypte en het gebied van Libië bij Cyrene, de Romeinen die hier verblijven, Joden zowel als proselieten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal spreken van Gods grote daden.'" (Hnd 2, 7-11).

Het lijkt wel een beschrijving van de volken die historisch ooit de straten en pleinen van Babel vulden. Alleen: nú verstaan ze elkaar! Ze hebben hun gemeenschappelijke taal teruggevonden. De Heilige Geest 'babbelt' of 'babelt' niet. Hij sticht geen verwarring, maar verbondenheid. Hij brengt mensen bij elkaar. Op zondag 4 juni, de eerste zondag na Pinksteren, om tien uur vindt in Antwerpen onze jaarlijkse internationale en interculturele viering plaats in de kerk Onze-Lieve-Vrouw-Boodschap op de Luchtbal. Dit wil onze Kerk zijn: een plek waar mensen uit verschillende volken en cultuur met elkaar spreken en elkaar verstaan. Omdat de Geest van Pinksteren over ons is uitgestort.

➤ 'Relevant' zet in beweging. Letterlijk en figuurlijk. Op uitnodiging van Koen Wynants van CommonsLab en nieuwsgierig gemaakt door het dossier over ecologische bekering in 'Relevant', juli 2022, maakte bisschop Bonny met enkele medewerkers van het vicariaat Antwerpen een fietstocht langs inspirerende plekken waar religie/Kerk en ecologie zich verbinden.

+ Johan Bonny

GROEIEN IN GELOOF

GEDOOPT WORDEN, JE COMMUNIE DOEN, GEVORMD WORDEN ... HET ZIJN MIJLPALEN OP DE GELOOFSWEG VAN JONG (EN OUD). HOE BELEVEN JONGEREN DAT GROEI PROCES? WIE BEGELEIDT HEN DAARBIJ? EN HOE KAN CATECHESE MEEGAAN MET DE TIJD?

IEDEREEN CATECHIST

In de paastijd ontvingen in heel wat pastorale eenheden opnieuw vele kinderen en jongeren een van de initiatiesacramenten tijdens een mooie, krachtige viering. Voor de vele geloofsgemeenschappen waarin die vieringen plaatsvinden, is dat telkens opnieuw een grote vreugde en genade. Tegelijk zijn ze vaak wat onzeker over hoe het met die kinderen en gezinnen verder moet na die sterke vieringen. Die combinatie van gevoelens zorgt wel eens voor meningsverschillen over de weg die gezinnen best gaan naar het ontvangen van het initiatiesacrament voor hun kind en over de vraag in welke mate de bredere geloofsgemeenschap eigenlijk verbonden is met die gezinnen. Een en ander heeft te maken met de oproep tot geloofsgemeenschappen om zelf 'catechetische gemeenschappen' te worden.

Bart Willemen, secretaris van de Interdiocesane Commissie voor Catechese

Wat is dat, een catechetische gemeenschap? Het gaat om een verwelkomende geloofsgemeenschap die nieuwkomers bij de bron de kans geeft om op hun eigen tempo meer en meer thuis te komen, en die hen tegelijk door woord en daad uitdaagt om mee op weg te gaan, in alles wat met het christen-zijn te maken heeft (gemeenschapsopbouw, liturgie, diaconie en verkondiging). Het is een gemeenschap van 'leerlingen', waarbij het voor een nieuwkomer onmiddellijk duidelijk is dat groei en wording er een belangrijke plaats bekleden. Dat staat wel haaks op de gangbare praktijk waarbij het reeds ontvangen hebben van een initiatiesacrament door volwassen leden van de geloofsgemeenschap als een afronding van de geloofsgroei beleefd wordt.

Op hun tempo

Laten we het doopsel als voorbeeld nemen. Die nieuwe visie houdt in dat de ouders, peter/meter en andere tochtgenoten van het kind op weg naar het doopsel eerst en vooral hartelijk verwelkomd worden door die geloofsgemeenschap, in woord en daad, ook in de vieringen, en dat ze daarnaast de kans krijgen om de geloofsgemeenschap te leren kennen op hún tempo. Dat betekent tegelijk dat de geloofsgemeenschap zichzelf laat zien en ook in woord en daad laat zien wat het betekent om lid te zijn van die christelijke gemeenschap. Langs een weg met verschillende fasen, gekaderd door het deelnemen aan enkele vieringen binnen die gemeenschap, worden de ouders van het kindje meegenomen op een reis die hen kan raken, die hen mogelijk niet onbewogen laat, die hun hart misschien in vuur en vlam kan zetten of die maakt dat hun kind het 'catechumenaat na het kinderdoopsel' daadwerkelijk kan beleven.

Nieuwe wegen

In meer en meer geloofsgemeenschappen rijst op dat punt echter een probleem, zeker wat betreft de hierboven beschreven band tussen catechese en liturgie – dat laatste vraagt immers een stevig engagement van de betrokken vrijwilligers of priesters, diakens en andere vrijgestelde pastorale medewerkers én van de leden van de geloofsgemeenschap. De aanpak zoals die jarenlang bestond en die de meeste lezers zullen kennen, namelijk groepjes kinderen en jongeren die een catechetisch traject volgen bij een catechist, en daarnaast een- of tweemaal aanwezig zijn in een viering van de gemeenschap, is hoe langer hoe minder haalbaar. Heel wat vrijwillige catechisten haken af. We zouden lang kunnen blijven stilstaan bij mogelijke oorzaken hiervan. Belangrijker is evenwel het vooruitkijken: hoe kunnen we

© Nikita De Meulder

catechese in de toekomst aanpakken? Moeten we naar vernieuwing zoeken? Waar en hoe vind je een nieuwe generatie die de fakkel kan overnemen? En hoe zal die dat doen?

Zoals de diocesane beleidslijn over de eerste communie onder meer stelt, begeleiden drie belangrijke partners het kind of de jongere op weg naar het ontvangen van het initiatiesacrament: de ouders, de geloofsgemeenschap en de school. Elk van die drie partners heeft zijn of haar eigen belangrijke rol, die niet door een andere partner vervuld moet of kan worden.

Een van de kaarten die steeds vaker getrokken worden, is het betrekken van de ouders bij het initiatietraject van hun kind of jongere, wat bewonderenswaardig is, want je vraagt wel wat van hen. Uiteraard dienen ze daarbij dan wel heel goed begeleid te worden. De hamvraag luidt dan: door wie worden die ouders begeleid? De uitdaging voor de toekomst zal er nog steeds in bestaan om enkele personen vanuit de eigen 'catechetische geloofsgemeenschap' bereid te vinden om als vrijwilliger catechist voor en bij de ouders te zijn. Of zou zelfs niet elk lid van de geloofsgemeenschap die taak kunnen vervullen? De ouders en de geloofsgemeenschap kunnen en moeten immers elkaars aparte rol niet overnemen. Laten we wat nader ingaan op een geloofsgemeenschap als 'catechetische gemeenschap', verbonden met de actuele kijk vanuit de wereldkerk.

Catechist zijn

Sinds de publicatie in 2020 van de nieuwe editie van het *Directorium voor catechese* valt niet langer te ontkennen dat het denken van paus Franciscus in de wereldkerk ook op catechese en verkondiging een grote invloed heeft. *De vreugde van het Evangelie*, *Fratelli tutti* en zijn andere exhortaties en encyclieken brengen een nieuw geluid binnen in ons denken en spreken over catechese. De pedagogie van begeleiding en catechese als een labo van dialoog staan centraal, net als synodale aspecten van catechese ('samen op weg gaan') en een nieuwe blik op de verhouding tussen catechese en evangelisatie. Catechese vormt volgens de paus en het nieuwe *Directorium* immers geen nieuwe fase na een evangelisatiefase, catechese staat mee ten dienste van evangelisatie. Ook catechese blijft immers zaaien en uitnodigen. In de woorden van paus Franciscus gaat het erom "aan alle mensen het leven van Jezus Christus aan te bieden".

Getuigen

Want christen zijn is niet het aanhangen van een leer, maar een relatie aangaan en onderhouden met een persoon, een manier van leven, namelijk leven in Christus. Mensen laten kennismaken met die manier van leven, mensen op weg nemen in en naar de ontmoeting met Christus, mensen levenslang laten groeien in hun geloof: dat doe je niet met lessen, leerplannen of toespraken. ▶

Laten we afstappen van zinswendingen als 'catechese geven' of 'ik breng een catechese'. Door zulke woordcombinaties blijf je het christelijke geloof rationeel, didactisch of intellectueel benaderen. Catechist zijn, dat ben je als catechist-begeleider of leerling-missionaris door getuigenis af te leggen, in woord en daad, van wat die manier van leven, dat leven in Christus, betekent voor jouw leven en dat van anderen. De paus is hier erg duidelijk: laat het vermanende vingertje en de lessen maar in je zak zitten, en leg getuigenis af van je geloof. Getuigen van de ervaring die in jou leeft, is in die visie op catechese cruciaal.

Voor én na

Een goed overdacht catechesetraject op weg naar het ontvangen van de initiatiesacramenten waarbij de kinderen een ontmoeting met Jezus ervaren, behelst dus best zowel het voortraject als de weg erna. De geloofsweg eindigt immers niet bij het ontvangen van een initiatiesacrament. Integendeel, het is vooral een sterk begin van op weg gaan met en naar Jezus. Begeleid worden in het stap voor stap woorden te proberen te geven aan ontvangen geloofservaringen, meegenomen worden in en naar het mysterie van de ontmoeting met Jezus: dat is belangrijk voor kinderen en jongeren, maar ook voor hun tochtgenoten (ouders, peter, meter, familie) en de andere leden van de brede geloofsgemeenschap. Net daarom is ook de zondagsviering van een geloofsgemeenschap zo belangrijk als introductie tot een veel bredere wereld die daar voor die kinderen en jongeren opengaat. Niet voor niets is elke eucharistieviering wel degelijk een initiatiesacrament.

Op reis

Als een catechist geen leerkracht is, maar een getuige, is zijn of haar manier van leven zelf al een eerste grote bron tijdens ontmoetingen met mensen, naast wat hij of zij vertelt over hoe geloof zijn of haar leven vervult. Zo wordt catechese een proces, een weg, een reis, die een catechist en zijn of haar tochtgenoten samen blijven gaan, net als alle leden van een catechetische geloofsgemeenschap levenslang christen blijven worden en groeien in geloof. Dat heeft tot gevolg dat het leven en zijn van de leden van een geloofsgemeenschap één grote catechese is, namelijk een weg van groeien in geloof, in elkaars gezelschap, elkaar die weg gunnend. Kinderen en jongeren met hun tochtgenoten die stap voor stap hierbij betrokken worden door en in een catechetische gemeenschap: het is een droom en uitdaging tegelijk.

EEN CADEAU VAN GOD

"Ik droom ervan dat we als kerkgemeenschap een beweging kunnen maken, waarbij het vormsel een engagement is bij de start van een nieuwe levensfase en geen overgangsrite en afscheid van de kindertijd. Misschien kan het vormsel een ritueel worden als stap naar een willen toebehoren bij een christelijke beweging of gemeenschap. Ik besef evenwel dat dat een moeilijke opdracht is voor onze Kerk vandaag", stelt deken en vormheer Norbert Wauters van dekenaat Zuiderkempem in gesprek met vicaris Wim Selderslaghs en collega-dekens Lieven Sneyers van dekenaat Kempen-Oost en Jan Verheyen van dekenaat Kempen-West.

Lieven vervolgt: "Bij het begin van de eerste catechesebijeenkomst zeg ik de kandidaat-vormelingen meteen wat het vormsel niet is. Het is namelijk geen 'plechtige communie', want dat is de eerste keer dat je bij je eerste communie plechtig te communie gaat. Het vormsel staat voor het hernemen van je doopbeloften. Wie gevormd wordt, wordt begeleid om het geloof naar buiten te brengen." "We geven eigenlijk de gave Gods aan de vormelingen", aldus Jan. "Ik leg de jongeren uit dat ze bij het vormsel als het ware een stempel van de Heilige Geest krijgen. Het is belangrijk dat ze beseffen dat het een cadeau van God is, of ze dat uitpakken en koesteren, is uiteraard aan hen." De uitdaging daarbij is steeds naar een taal te zoeken die jongeren begrijpen, stipt Norbert aan. "Dat vraagt van mij soms een intensieve voorbereiding."

Keuze

Vandaag is niet meer vanzelfsprekend voor jongeren om zich te laten vormen. Opdat ze

die keuze zouden maken, waken de vormheren erover om ouders te betrekken. "Soms merk ik tijdens de catechese dat ouders en vormelingen pas op dat moment voor het eerst met elkaar in gesprek gaan over het wat, hoe en waarom van het sacrament van het vormsel. En over wat geloven nu eigenlijk inhoudt", getuigt Lieven. "Daarom proberen we aan de hand van bepaalde methodieken ouders en hun kinderen aan te zetten om van gedachten te wisselen over geloven."

Twaalf jaar

In onze contreien bestaat de traditie om jongeren te vormen op twaalf jaar. "Dat is geen algemene kerkelijke regel, elders gebeurt het op zeventien of achttien jaar, of zelfs op de leeftijd van tien jaar", legt vicaris Wim uit. "Wij kiezen voor de leeftijd van twaalf omdat het een scharniermoment is. Kinderen nemen afscheid van de basisschool en maken de overgang naar het secundair." Norbert beaamt: "Vormelingen en hun ouders ervaren dat moment op de drempel van de pubertijd op een bijzondere manier."

Het ritueel

De paastijd is of was beter gezegd traditioneel de communie- en vormselmaand. In 2022 trad in ons bisdom een nieuwe beleidslijn voor het vormsel in voege, met de bedoeling de betekenis van dat sacrament duidelijker naar voren te laten komen. Ze biedt parochies de mogelijkheid om het vormsel over het hele jaar te spreiden in een verkorte woorddienst zonder eucharistie. Ze put daarbij uit de positieve ervaringen van de creativiteit die de bisschop en de vormheren, net als parochies en pastorale eenheden

➤ *Vicaris Wim te midden van eerstecommunicanten en vormelingen van Ritmica, vrije basisschool voor buitengewoon onderwijs, 'samen onderweg naar Jezus', zoals het thema van de viering luidde. Op 4 februari vierden ze samen met hun ouders en familie hun eerste communie en het vormsel in de Sint-Benedictuskerk in Mortsel. Ritmica werkt voor haar leerlingen met een beperking een bijzonder catechesetraject uit, op hun maat.*

noodgedwongen aan de dag legden tijdens de coronapandemie.

Waar tot dan gevormd werd tijdens een eucharistieviering, noopte de pandemie tot verkorte vieringen op een zaterdag met een beperkt aantal aanwezigen, zodat meerdere vieringen op een dag konden georganiseerd worden. De zondag bleef voorbehouden voor de zondagsviering. Dat werd positief onthaald. “Velen waren geraakt door de rust die van de viering uitging en de focus op de kern van het vormsel: de zalving met de Heilige Geest”, blikt vicaris Wim terug. Uit de coronaperiode onthield het beleid ook dat vormsels in het najaar best mogelijk zijn. En dus behield het die regeling en breidde het die uit naar het hele liturgische jaar. Momenteel kent het elke pastorale eenheid een aantal zaterdagen in de paastijd toe voor het vormsel, met de open uitnodiging om zelf na te gaan welke vormselvieringen ze kunnen en willen verzetten naar een andere zaterdag naar keuze tijdens het liturgische jaar (met uitzondering van de vasten, de advent en bijzondere feestdagen), dat alles overzichtelijk aangegeven op een lijst.

Een klik

“Op het moment van het vormsel gebeurt er telkens iets bijzonders. Als vormheer maak je even connectie met de vormeling”, ervaart vicaris Wim. Lieven beaamt: “Omdat we nu meer de nadruk leggen op het ritueel van het vormsel, dringen we meer door tot de essentie. Het is steeds opnieuw een intens moment. Soms zegt een vormeling spontaan ‘dank je wel’. Dat raakt me, omdat die jongere dan ook iets ervaart en beseft dat hij of zij iets ontvangt. Daarover kan je later in gesprek gaan.” Ook Jan ondervindt dat: “Het blijft hangen. Door de ouders ook aan te spreken, maak je verbinding met het gezin van de vormeling en zo met de hele kerkgemeenschap.” Vicaris Wim besluit: “Het valt op dat vormelingen het moment van de zalving elk op hun eigen manier ervaren. Sommigen zijn wat zenuwachtig, anderen vragen zich duidelijk af wat er eigenlijk gebeurt, nog anderen stralen. Ze beseffen allen dat het een bijzonder gebeuren is. Het is de bedoeling dat ouders hun hand op de schouders van de vormeling leggen. Soms vraagt een jongere dat zelf aan de ouders. Als vormheer heb je dan, heel even, het gevoel de geloofskant van de vormeling te raken. Dat is een intens moment.”

(Jan Caljon/IVH)

MIJN HONGER IS GROOT

“Een sterke behoefte aan veiligheid zowel psychologisch als levensbeschouwelijk deed de overtuiging groeien dat christen worden voor mij de juiste weg is”, getuigt Mousa Mousa Salman uit Irak, actief in transport en logistiek. De catechesemomenten dragen bij tot mijn groeiproces en maken me vertrouwd met de figuur van Jezus. Zo kan ik een goede leerling zijn in de school van de zoon van God. Wat me het meest gelukkig maakt op mijn reis, is het gevoel dat ik echt aan het leren ben, waardoor ik mag groeien in geloof. Mijn honger is erg groot. Ik wou dat ik nog meer en intenser kon bezig zijn met Bijbelstudie en catechese. Studie en lectuur helpen mijn geloof te verdiepen.” (EB/IVH)

© Mousa

EEN ONTDEKKINGSTOCHT

Amper vijftien jaar is hij. Maar als hij vertelt, hangt jong en oud aan zijn lippen. Met zijn warme rustige stem en met de uitbeelding met kleine eenvoudige houten figuren trekt hij toehoorders mee in de Bijbelse verhalen. Godly Play heet die vorm van geloofsinitiatie en communicatie. “Het is een ideale manier om kennis te maken met de Bijbelse verhalen en zo de moeilijke symboliek van het geloof te interpreteren”, vertelt Robrecht Hanne uit Meer. Robrecht is misdienaar in de kerk van Meersel-Dreef, studeert humane wetenschappen aan het Kleinseminarie in Hoogstraten en volgde een cursus Godly Play. “Ik werd niet gelovig opgevoed, maar verwonderde me van jongs af over wat geloof is en waarover het gaat”, vertelt hij. In het zesde leerjaar werd hij gevormd en sindsdien werd zijn ontdekkings-tocht naar het geloof alleen maar intenser.

© Hilde Pex

Die zoektocht zette hem op het spoor van Godly Play. “Godly Play helpt om te ervaren waarover het in de christelijke traditie gaat. Het doet je de nabijheid van God voelen in woorden, in gebaren, in de omgang met elkaar”, legt Robrecht uit. “Door het spelen en vertellen, door het combineren van rituelen en creativiteit, biedt het je een heel eigen invalshoek van de Bijbelse verhalen, anders dan de klassieke lezingen in de vieringen. Je wordt heel actief in het verhaal betrokken.”

Robrecht gaat meestal aan de slag met kinderen, hoewel hij ook al eens een Godly-Playbijeenkomst begeleidde voor volwassenen. “Omdat ik zelf zo’n verwondering heb, heb ik het tot mijn missie gemaakt om kinderen en jongeren van jongs af in contact te brengen met Godly Play. Ze zijn de toekomst van ons geloof, maar ze zijn zo weinig met geloof bezig en haken zelfs volledig af omdat ze de taal en

uitdrukkingen niet begrijpen. Godly Play biedt hier een oplossing. Ja, je kunt het een vorm van catechese noemen.”

De methode veronderstelt een aangepaste locatie. “Een Godly-Playbijeenkomst vindt niet plaats in een kerk, maar in een afzonderlijke ruimte, waar al het nodige materiaal aanwezig is. Een wand met heilige verhalen, een met parabels, een met liturgische verhalen en een met materiaal om creatief mee aan de slag te gaan. Achter de verteller staan de figuren van de heilige familie op een groot stuk vilt. Daarvoor vormen we allen een kring, om verbinding te maken tussen verteller en toehoorders.”

Een vijftiental personen per bijeenkomst is meer dan genoeg, weet Robrecht uit ondervinding. “Hier in Meersel-Dreef komen soms zowel kinderen van het tweede als van het zesde leerjaar uit de basisschool. Het leeftijdsverschil maakt het net boeiend. Bij het binnenkomen overschrijden ze een onzichtbare grens: ze laten hun ouders buiten achter. Zo leren ze via Godly Play ook zelfstandig worden en hun eigen weg zoeken.”

Als verteller blijft Robrecht gedurende de hele bijeenkomst zitten. “Tijdens het vertellen ben ik actief. Daarna nodig ik bij de deelnemers uit voor de verwondering: ‘Ik vraag me af wat jij het mooist vond ...’ Zo wordt uitwisseling bevorderd.” Na zijn verhaal is het aan de deelnemers om persoonlijk te antwoorden op het verhaal door het na te spelen of te vertellen, door er een tekening bij te maken of te knutselen, kortom door er creatief mee bezig te zijn. “Al doende leven ze zich in in het verhaal, waardoor het beter verinnerlijkt en het blijft hangen.” De verteller wordt op dat moment een rustpunt. “Soms stellen ze me vragen over het verhaal dat ik vertelde, of over een ander verhaal waarmee ze een verband leggen. En zo geven ze er betekenis aan. Dat is ongelooflijk boeiend om mee te mogen maken.”

Zelf kende Robrecht niet veel Bijbelse verhalen toen hij zich verdiepte in Godly Play. “Door ze zelf te vertellen, met het spelmateriaal aan de slag te gaan, en van gedachten te wisselen met andere kinderen en jongeren leer ik zelf ook voortdurend bij. Het is een wisselwerking, een spirituele ervaring en een boeiende ontdekkingstocht.” (Ilse Van Halst)

Meer info over Godly Play
www.godlyplayvlaanderen.be
en www.godlyplay.be.

VAN MINNETJES PLUSJES MOGEN MAKEN

“De weg ter voorbereiding van de eerste communie en het vormsel wordt in de Rupelkerk niet enkel door communicanten en vormelingen afgelegd en evenmin in afzonderlijke trajecten, maar met het hele gezin. En dat biedt een meerwaarde”, aldus projectcoördinator Cindy Rymen. “Als gezin opdrachten maken en deelnemen aan evenementen, samen luisteren naar verhalen uit de Bijbel en die soms ook uitbeelden, zoals tijdens de kerstviering. En in voorbereiding op de Sint-Franciscusviering verzamelen de kinderen schatten uit de natuur, waarmee ze een knutselwerkje maken dat ze nadien aan een

CATECHESE 2.0

In de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen-Mol) zal vanaf 2024 de vormselcatechese hervormd worden. Plussersgroep wHAjo!, een netwerk van jongerenpastoraal in Balen en Mol, zal daarin een centrale rol vervullen. In september 2023 worden alle catechisten uit Balen en Mol uitgenodigd om kennis te maken met de werking van de jongerenpastoraal. Alle kandidaat-vormelingen worden dan uitgenodigd om zich bij wHAjo! te voegen op weg naar hun vormsel. Het nieuwe wHAjo!-jaar

woon-zorgcentrum schenken. Op die manier laten we de jonge gezinnen op weg met Jezus ook kennismaken met Sint-Franciscus, de patroonheilige van onze pastorale eenheid", verwoordt Cindy enthousiast.

Dubbel feest

"Binnen ons vernieuwd en vernieuwend catecheseproject bieden we enerzijds activiteiten aan voor kinderen jonger dan tien en ouder dan tien, anderzijds doen we ook veel samen zonder leeftijdsbegrenzungen. Zo vierden we op 18 maart 'dubbel feest' met de eerste communie van zeven jongens en meisjes en de kruisaanvaarding van de toekomstige vormelingen. En wie pas op 20 mei of 16 september hun eerste communie zullen vieren, gaven hun ogen en oren al goed de kost", blikt Cindy dankbaar terug.

Boekentas

"We kijken al uit naar het volgende samen-vieren-moment op 16 september met de slotviering van het werkjaar 2022-2023 van Gezinnen op weg met Jezus. In de Heilig Hartkerk, de zondagskerk van de pastorale eenheid, zullen dan de laatste jongens en meisjes van die lichting voor het eerst te communie gaan of hun vormsel ontvangen. Hopelijk zullen vele jongens en meisjes die de grote stap al eerder zetten, er opnieuw bij zijn samen met hun gezin om mee te vieren en ... hun boekentas te laten zegenen. Ik breng de mijne alvast mee", aldus Cindy met een knipoog. Ze combineert de begeleiding van dat traject met een halftijdse lesopdracht godsdienst in een gemeentelijke basisschool en een basisschool uit het Gemeenschapsonderwijs. Het aantal ouders dat hun kroost dropt op de catechesemomenten om ze enkele uren later te komen ophalen, kun je op een hand tellen. "Heel wat ouders dragen hun inhoudelijke

of organisatorische steentje bij in ons op gezinnen gerichte catechesetraject. Zo zijn er – vooral mama's – die zich graag engageren om de activiteiten in elkaar te steken. Ondertussen is er ook een 'administratieve' mama, een 'Facebook-mama' en een 'internet-papa'", vertelt Cindy dankbaar.

Tot slot blikt ze even terug op de carnavalsbijeenkomst van alle communicantjes, vormelingen en minstens één extra persoon uit elk gezin op 18 februari in de parochiezaal van Boom. "Die bijeenkomst startte met chips en cola. Voor de kinderen heeft carnaval niets met de Kerk te maken. Een askruisje is voor velen een onbekende. Door eerst samen palmtakjes te verbranden, op een paars blad te noteren 'wanneer ben ik een minnetje', na te denken over de vraag 'hoe kan ik van een minnetje een plusje maken', trachtten kinderen en volwassenen samen te ontdekken wat de periode tussen carnaval en Pasen voor hen zou kunnen betekenen: veertig dagen tijd om van minnetjes plusjes te maken." (Marc Philips)

gaat van start in december 2023 met de ontvangst van het Vredeslicht van Betlehem. In september 2024 beginnen die plussers dan aan hun tweede wHAjo!-jaar en kunnen ze zich bij de start van dat jaar in oktober 2024 laten vormen. Het idee bestaat erin om geen

vormselvieringen meer te laten plaatsvinden per parochie. De jongeren die zich willen laten vormen, zullen verdeeld worden over verschillende groepen: een groep die de geloofsschat wil ontdekken, een groep die sportiviteit hoog in het vaandel draagt, een groep die creatief out of the box aan de slag gaat, een groep die zich inzet voor goede doelen in Balen en Mol ... Het tijdstip van het vormsel op zaterdag 26 oktober zal bepaald worden door de groep die jongeren zelf gekozen hebben. Momenteel zijn alle vrijwilligers en pastores die betrokken zijn bij zowel de vormselvieringen als wHAjo! ijverig aan de slag om de nieuwe werking voor te bereiden. (Jonathan Wuyts)

MAGNIFIEK

De nieuwe versie van de vormelingendag, Magnifico, maakte de belofte helemaal waar. Een magnifieke avond was het, de samenkomst van vijfhonderd vormelingen op 4 maart in Lier. IJD Jongerenpastoraal stak de vormelingendag, inmiddels een vaste waarde op de geloofsagenda, in een nieuw kleedje met een nieuwe structuur. Daarbij hoort ook een nieuwe naam: Magnifico. De inspiratieve avond opende met een eucharistieviering in de Begijnhofkerk voorgedaan door bisschop Johan Bonny. De jongeren zongen de longen uit hun lijf en ervoeren de kracht van het samen vieren.

Na de viering ging het richting Sint-Gummaruscollege, waar een IJD-medewerker iedereen verwelkomde en ... er werd gesmuld van lekkere hotdogs. Tijdens het eten werd het jonge volkje tot hun grote jolijt verrast door een optreden van Laura Omloop. Na haar belofte om handtekeningen uit te delen, liet de jeugd haar backstage gaan. Stacey en Michiel, twee gevormde jongeren, palmde vervolgens het podium in en gaven antwoorden op de vragen die vormelingen uit het publiek honderduit stelden. Hun getuigenis maakte duidelijk dat het vormsel geen eindpunt is, integraal.

Ondertussen werden ouders en catechisten uitgenodigd in het inspiratiecafé. Bij een hapje en een drankje wisselden ze met elkaar van gedachten en luisterden ze naar boeiende getuigenissen uit het leven gegrepen. "We willen deze ervaring meenemen in onze werking. We gaan actiever aan de slag om de zomerkampen te promoten door middel van ontmoeting", klonk bij heel wat catechisten na het inspiratiecafé. "Het is niet altijd even makkelijk om door te zetten als het wat minder gaat. Vandaag hebben we uit heel wat getuigenissen en ervaringen als catechist kracht kunnen putten." (JW)

SPREUKEN VOOR DE JEUGD

KINDEREN EN JONGEREN IN DE BIJBEL

© Ilse Van Haist

➤ *In onze maatschappij is de verleiding alomtegenwoordig, maar ze is vluchtig en leidt niet tot waar geluk.*

*“De jeugd ... ‘t Is toch niet meer wat het geweest is”, verzuchten volwassenen en ouderen vandaag wel eens onder elkaar. Een dergelijke jammerklacht vertolkt een soort van pessimisme over de jongere generaties die zich – in de ogen van die ouderen – minder zouden kwijten van hun studies, maatschappelijke inzet of professionele bezigheden. Welnu, **de opvoeding van kinderen en jongvolwassenen blijkt gedurende de hele geschiedenis van de mensheid een maatschappelijke uitdaging geweest te zijn.** In die mate zelfs dat de Bijbel verscheidene instructies en aanmaningen voor de jonge medemens bevat: “Luister, mijn zoon, naar de onderrichting van uw vader en verwerp de lering van uw moeder niet” (Spr 1, 8) spoort het boek ‘Spreuken’ de jeugd aan. Klaar voor een resem opvoedtips uit ‘Spreuken’?*

Anton De Preter

Een liefelijke krans

De onderrichting van de vader en de lering van de moeder worden een liefelijke krans om het hoofd alsook een schone keten om de hals van hun kroost genoemd (Spr 1, 9). Dergelijke beeldspraak is kenmerkend voor het boek *Spreuken*. Dat boek bevat immers verschillende soorten van creatieve – een commentaar spreekt zelfs over artistieke – gezegdes waarvan de betekenissen onder de oppervlakte van de letterlijke interpretatie uitgegraven dienen te worden. Het eerste deel van *Spreuken* gaat over het verwerven van wijsheid, een vermogen dat de mens uitrust met de bekwaamheid om een goed en succesvol leven te leiden. Zou dat nu eens geen goede slogan ter promotie van het christelijke geloof zijn: ‘Bijbelse recepten voor een goed en succesvol leven’?!

Opgelet voor zondaars

Wie zich echter laat verleiden door de zondaars, dwaalt af van dat pad van de wijsheid. De zondaars loeren immers op bloed, belagen onschuldigen (Spr 1, 11) en vergaren een onrechtmatige buit (Spr 1, 13). En ook al lijkt hun leven op een attractief avontuur vol van kameraadschap en lucratief geldgewin,

toch wagen ze voortdurend hun eigen leven tijdens die roekeloze en slechte daden. “Mijn zoon, ga niet met hen op weg, zet uw voet niet op hun pad” (Spr 1, 15) klinkt dan ook de erg aannemelijke oproep van ouders tot hun kinderen. Het is – zo blijkt – een quasi universele vrees van ouders dat hun

© Ilse Van Haist

➤ *Om elke hoek loert de verleiding die mensen van het rechte pad poogt af te brengen en hen in een doodlopend straatje aan hun lot overlaat.*

kinderen het verkeerde pad zouden opgaan. De parallel met, bijvoorbeeld, de hedendaagse drugsproblematiek is gemakkelijk te trekken: ook in de wereld van drugsbendes is er immers sprake van avontuur, camaraderie en gemakkelijk geldgewin. Maar evenzeer loert er voor hen het voortdurende gevaar van geweld door rivaliserende bendes of de optredende veiligheidsdiensten om de hoek. En dan heb ik het nog niet gehad over de grote maatschappelijke kosten van de verslavingsproblematiek van gebruikers ...

Vrees, kennis en wijsheid

Het boek *Spreuken* is een samenstelling van meerdere collecties spreken, gezegdes en wijsheden die moeilijk te dateren zijn (een deel stamt uit een tijd vóór, en een ander deel stamt uit een tijd na de Babylonische Ballingschap, zesde eeuw voor Christus). De toewijzing van *Spreuken* aan koning Salomo mag als legendarisch beschouwd worden. De in *Spreuken* veelvuldig aangehaalde vrees voor God wordt er beschouwd als een voorwaarde om tot kennis van God en, aldus, tot wijsheid te komen: het betreft een ontzag en een gezindheid jegens God die als Schepper steeds hoger, groter en machtiger is.

➤ Ondanks de mysterieuze schoonheid zaait dit ragfijne spinwerk enkel dood en vernieling.

Met de erkenning van Gods weergaloze voortreffelijkheid verkrijgt de mens kennis, inzicht, voorspoed, bescherming, gerechtigheid en bedachtzaamheid. De wijsheid in *Spreuken* dient begrepen te worden als iets communautair: al wie immers kiest voor het duistere pad, zal daarmee steeds kwaad aan haar of zijn naaste berokkenen. De wijsheid van de mens draagt, met andere woorden, bij aan de bloei van de gemeenschap, maar het afdwalen van dat rechte pad van een individu houdt nadelige implicaties in voor de hele gemeenschap. Aldus is het optreden tegen al wie de gemeenschap schaadt, onverbiddelijk: “De rechtschapenen zullen het land bewonen en de deugdzamen mogen er blijven, maar de goddelozen worden uit het land weggevaagd en de trouwelozen worden er uitgeroeid” (Spr 2, 21-22).

“De sleutel van een goede opvoeding is de wijsheid.”

Aan kinderen die de goede raad en de geboden van hun ouders in hun hart bewaren, vallen lengte van dagen, jaren van leven en vrede ten deel (Spr 3, 1-2). Het gaat over liefde en trouw, waarover *Spreuken* beeldrijk verhaalt: “Bind de liefde en de trouw om uw hals, schrijf ze op de tafel van uw hart” (Spr 3, 3). In een samenleving waar opportunisme en zelfvervulling hoogtij vieren, lijkt het somtijds naïef om liefde en trouw stevast bovenaan de agenda te plaatsen. En toch handelt authentiek christelijk leven over de

overeenkomstige liefde en trouw jegens God en de medemensen. Daarin schuilt de ware wijsheid die met geen kapitalen te vergelijken valt, aldus *Spreuken*: “... want men kan beter inzicht verwerven dan zilver, beter wijsheid winnen dan goud. Zij is waardevoller dan korallen” (Spr 3, 14-15a).

Hoed je voor verleiding

Om elke hoek loert de verleiding die voortdurend poogt om mensen van het rechte pad af te brengen. Ze wordt beschreven als een vreemde vrouw wiens sensuele lippen druipen van de mierzoete honing en wiens aalgladde woorden gemakkelijk ingang vinden in de menselijke geest (Spr 5, 3). Maar vergis je niet: ondanks haar knappe verschijning of aanlokkelijke voorstellen “dalen haar voeten af naar de dood, gaan haar schreden recht op de onderwereld toe” (Spr 5, 5).

In onze maatschappij is de verleiding alomtegenwoordig: er wordt ons immers voortdurend voorgehouden dat we de ultieme vervulling van geluk en succes zullen vinden in, bijvoorbeeld, de consumptie van goederen of in het najagen van extreme kicks. In realiteit creëert onze samenleving op die wijze een narcistisch individualisme waarin het algemeen welzijn ondergeschikt wordt aan de grillen van de niet te stillen honger naar zelfvervulling. “Waarom, mijn zoon, zoudt gij u laten verrukken door een vreemde vrouw en de boezem van een onbekende omarmen?”, (Spr 5, 20) werpt *Spreuken* op.

Enkele opvoedtips

In *Spreuken* worden de vele aansporingen gericht tot ‘mijn zoon’. Vanuit een goddelijk perspectief zouden die woorden dus tot elk

van ons gericht kunnen zijn. En ofschoon ik hier slechts een bloemlezing kan presenteren van de vele opvoedtips die dat Bijbelboek rijk is, meen ik dat we enkele belangrijke adviezen behandeld hebben.

“Onze samenleving creëert een narcistisch individualisme waarin het algemeen welzijn ondergeschikt wordt aan de grillen van de niet te stillen honger naar zelfvervulling.”

De sleutel van een goede opvoeding is de wijsheid. Kinderen en jongeren (en bij uitbreiding alle mensen) worden in *Spreuken* voortdurend aangemoedigd zich die wijsheid meer eigen te maken. Wie zich immer bekwaamt in de wijsheid, gaat niet alleen zelf het pad van een goed en succesvol leven, maar draagt ook bij aan de gemeenschap en is tot eer van God. Authentiek christelijk leven gaat immers over liefde en trouw jegens God en de medemensen.

Wie zich echter laat verleiden tot het pad van plat opportunisme of, meer nog, van misdadig winstbejag, verliest de wijsheid en zal, uiteindelijk, zijn eigen ondergang bewerkstelligen. Blijf dus steeds trouw aan het pad van de wijsheid. “Neem de voorschriften van uw vader in acht, mijn zoon, en verwerp de lering van uw moeder niet. Bind die steeds weer op uw hart en hang ze om uw hals” (Spr 6, 20-21).

EEN KLEURRIJKE KRUISBESTUIVING

*Levendige gezangen, dans en een explosie van kleuren: we zijn vaak gezond jaloers op de troeven van de pastoraal voor anderstalige gemeenschappen in ons bisdom. Dat onze doorgaans sobere vieringen soms wat extra pit en schwung kunnen gebruiken, bewijst de **interculturele viering, tot voor corona een bijna jaarlijkse traditie in het vicariaat Antwerpen**. Na twee jaar coronapauze kijken gelovigen van diverse pluimage reikhalzend uit naar zondag 4 juni. Omdat het opnieuw kan. Deze keer in de kerk Onze-Lieve-Vrouw-Boodschap op de Luchtbal in Antwerpen om 10 uur.*

Nathalie Milio

Ernest Kabongo Ngalamulume mag dan op sabbatical zijn, als stafmedewerker voor Globant, pleitbezorger voor verbondenheid en solidariteit met de wereldkerk in ons bisdom, overlegde hij in de pioniersjaren geregeld met Chris Nollet van ORBIT vzw, bondgenoot in de wereld van superdiversiteit en migratie, over een mogelijk samenwerkingsverband. Zo rijpte de idee om samen een jaarlijkse internationale viering te organiseren met nadien een feest, typische hapjes en dans. Hoofddoel: elkaar ontmoeten en beter leren kennen. In de beginjaren vond die activiteit plaats in de kerk van Don Bosco in Hoboken. In het jubeljaar 2016 bracht bisschop Bonny de viering naar de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, als centrale ontmoetingsplek voor alle katholieke gelovigen uit ons bisdom. De formule sloeg aan en wat aanvankelijk als wissellocatie was bedoeld, werd sindsdien de vaste stek. En bij aanvang van de viering stelde elke deelnemende gemeenschap zich voor aan de hand van een symbool of icoon. Het werd een groot succes.

Veelkleurig

“De veelkleurigheid aan optredens van de Vietnamese, Chaldeese, Engelse en Frans-Afrikaanse, maar ook de Poolse, Indonesische en Bosnisch-Kroatische gemeenschap die zich na de viering moeiteloos mengden onder de leden van de kathedraalgemeenschap en daarbuiten, was een verademing. Toevallige passanten bleven vol verwondering staan en werden meegetrokken in het feestgedruis. Bedoeling was te tonen hoe gastvrij en intercultureel de katholieke Kerk kan zijn”, zegt Peter Keersmaekers, sinds 2014 regioverantwoordelijke bij ORBIT vzw.

Ook CCV en IJD toonden interesse. “De viering bleek een uitgelezen kans om die levendige, internationale gemeenschappen in contact te brengen met ons rijke vormingsaanbod en jongerenwerking”, aldus Myriam Smits, CCV-medewerker en adjunct van de vicaris voor Diocesane Diensten. “En

dus bemande ik daar met IJD vanaf 2018 jaarlijks een infostand. Hoewel wij Vlamingen ingetogener zijn, denk ik dat er een mooie kruisbestuiving mogelijk moet zijn tussen hoe wij ons geloof beleven en de plek die religie bij buitenlandse gemeenschappen inneemt. Dan heb ik het niet zozeer over het integreren van losse elementen, want dan krijg je een gekunstelde liturgie. Diepgeworteld kerkelijk engagement meet je immers nog steeds af aan structurele deelname aan het parochieleven en gaat verder dan louter samen vieren.”

Intercultureel

Voor Peter is het een gekende verzuchting: “Hoe vertaalt hun aanwezigheid zich na die dag in een duurzamer engagement in de Kerk, zoals vormingen, catechese en vrijwilligerswerk? Daar ervaren we soms een drempel. Legden we met de naamkeuze ‘internationale’ viering eerst de nadruk op het land van herkomst, gaandeweg evolueerde die naar ‘interculturele viering’ en staan voortaan de geloofsgemeenschap zelf en haar interculturele achtergrond centraal. Trek je de nationale kaart, dan riskeer je dat de verbondenheid en de lokale verankering wat afwezig blijven. En laat net die nu noodzakelijk zijn om samen Kerk te maken. Al is het evenzeer een beleidskeuze.”

Kunnen internationale gemeenschappen en hun karaktervolle manier van vieren tegengas bieden voor de versnelde teruggang van het aantal kerkgangers bij ons? Peter is voorzichtig positief: “Dat lijkt vanzelfsprekend,

EEN ALLEGAARTJE, DIVERS EN VERBONDEN

Antwerpen-Noord is een wijk waar vele nationaliteiten, culturen en religies van oudsher samenleven. De nabijgelegen haven doet al decennialang havenarbeiders van overal ter wereld toestromen. En ook in het Centraal Station wemelt het van reizigers uit alle hoeken van de wereld. De veelheid aan nationaliteiten duikt ook op in het straatbeeld: een Turkse bakker naast een Surinaamse snackbar, een Ethiopisch restaurant naast een Afghaanse kledingwinkel, Pakistaanse sikh's die nachtwinkeltjes uitbaten en Marokkaanse kappers. De aanwezigheid van moskeeën, evangelische en katholieke kerken, een Tibetaanse tempel en wat verderop enkele synagogen maakt de wijk populair voor een gebedshuizenwandeling voor scholen en andere organisaties. Die diversiteit zie je weerspiegeld in de katholieke parochies in Antwerpen-Noord.

maar is het niet altijd voor gelovigen van hier. Ik geloof wel in uitwisseling, grotere openheid en oprechte nieuwsgierigheid naar gelovigen uit andere culturen en de opdracht om hun betrokkenheid ernstiger te nemen, bijvoorbeeld in een taak als leek of in het vormingswerk van de Kerk. Ook binnen de katholieke Kerk kunnen we nog veel van elkaar leren. Denk aan de Poolse traditie van volksdevotie of aan de aandacht voor de armsten zoals die uit de verre continenten weerklinkt."

Tenten opzetten

Kamila Sosniak van de Poolse gemeenschap blikt alvast positief terug op haar voorbije deelnames: "Het is een deugddoende dag ook die wel wat voorbereiding en planning vergt: reeds vroeg in de ochtend met de hulp van familie alle tenten opzetten, samen repeteren en liedjes zingen in de kathedraal, ook al heeft niet iedereen een getrainde stem." Voorzitter en koorleider Cynthia Lawaksama van de Indonesische gemeenschap beaamt dat. Ze nam voor het eerst deel aan de interculturele viering in 2015. Met hun Balinese dansen, traditionele klederdracht en chanting-traditie zingen ze overtuigend *UntukMu, ya TuhanKu* of *For You, my God* tijdens de offerande en *Sucilah Dia* of *Holy is He* tijdens de communie. Hoewel de Indonesische gelovigen de Don Boscokerk als locatie verkiezen omwille van de ruime parkeermogelijkheid, vindt Cynthia samen vieren en verbonden zijn

in hetzelfde geloof met de nadruk op wederzijds begrip en ontmoeting, een nuttig en vooral mooi initiatief. De Filipijnse gemeenschap sluit zich daarbij aan: "Ondanks het verschil in taal en cultuur delen we tijdens die warme bijeenkomst ons gemeenschappelijke geloof en spreekt iedereen dezelfde universele taal: die van de liefde voor God." Ook de Franstalige Afrikaanse gemeenschap moedigt deelname sterk aan. "We voelen ons in deze viering erg thuis", aldus pastor Martin Eloundou.

Keuzes maken

"Waarop willen we met de interculturele viering in ons bisdom blijven inzetten: op een grootse ontmoeting met lokale gelovigen of eerder op een evenement waarin we de interculturaliteit en gastvrijheid van de Kerk tonen en die ook samen beleven rond de tafel?", vraagt Peter zich luidop af. "Ook daar zullen we keuzes moeten maken." Enkele van die doelstellingen raken rechtstreeks aan het onlangs goedgekeurde plan van aanpak van de nieuwe pastorale eenheid Antwerpen-Centrum (PEACE). Onder het motto 'Bouwen aan het netwerk' wil ze in 2023 bewust inzetten op nog meer kennismaking, ondersteuning en informatie-uitwisseling met de internationale geloofsgemeenschappen. Structurele deelname aan Afrika'dag, begin januari, en de internationale viering van 4 juni, nu op de Luchtbal, zijn alvast twee concrete actiepunten.

De parochie Heilig Hart van Jezus in de Lange Beeldkensstraat kleurde al enige tijd internationaal met de aanwezigheid van de Engelstalige Afrikaanse katholieke gemeenschap en de Belarussische Grieks-katholieke gemeenschap. Hoewel de Engelstalige Afrikanen inmiddels verhuisden naar de kerk Onze-Lieve-Vrouw-Boodschap op Luchtbal, behouden vele gelovigen de binding met het Heilig Hart en komen ze er nog graag op bezoek.

Ondertussen sloot de gemeenschap van de neocatechumenale weg aan, voornamelijk Spanjaarden. Ook Poolse gelovigen vieren mee. Ze hebben een band met de Poolse gemeenschap, verbonden aan het kapucijnenklooster op de Ossenmarkt, maar willen ook integreren in andere parochies. ►

In de zondagsliturgie wordt er rekening gehouden met de veelheid van talen en nationaliteiten. Iedere taal komt aan bod in de voorbeden, in de muziek en ook de lezingen worden in meerdere talen gelezen. Zo voelt iedereen er zich thuis.

De veelheid aan nationaliteiten is ook letterlijk te zien in de kerk. Het Mariabeeld is getooid in Spaanse stijl, de gebedskleedjes aan de lezenaar komen uit Zuid-Amerika. De kandelaars en het altaarkleed zijn Pools en de iconostase van de Wit-Russische gemeenschap ontbreekt evenmin. Een allegaartje, zou een buitenstaander mogelijk zeggen. Maar het laat precies zien hoe divers en tegelijk verbonden iedereen van over de hele wereld hier is.

Ook in de Sint-Eligiuskerk en de Sint-Amanduskerk komen verschillende nationaliteiten bijeen. Die twee kerken hebben een van oudsher Chaldeese gemeenschap met veel gelovigen uit Turkije, Syrië en Irak. Hoewel ze een eigen liturgie hebben, nemen een aantal jongeren uit de gemeenschap vrijwilligerstaken op in de Vlaamse parochie, zoals lector, misdienaar en catechist. In de Sint-Willibrorduskerk komen opvallend veel families uit Sri Lanka. Ze zijn niet zo parochievast en gaan even graag naar andere parochies in de buurt.

➤ De Wit-Russische gemeenschap voor de iconostase.

De internationale realiteit laat zich ook zien in de catechese, zowel voor de eerste communie als bij het vormsel. Dat maakt dat de beginsituatie voor ieder kind anders is. Sommigen hebben al een duidelijke band met de Kerk en komen iedere week naar de vieringen, voor anderen is het kerkelijke leven volledig nieuw. Het vraagt om een gedifferentieerde aanpak, maar het brengt ook leven in de brouwerij. (Saskia van den Kieboom)

NIET EENVOUDIG, WEL MEERVOUDIG

In het kapucijnenklooster op de Ossenmarkt, in het hart van de Antwerpse studentenbuurt, huizen broeders uit Pakistan, Congo, Polen en België. Het is niet alleen te zien en te horen, het is ook te proeven voor wie het geluk heeft er eens mee te mogen eten. Pakistaanse gerechten met een Vlaamse toets, en voor wie het wat extra pikant wil, staan er allerhande Afrikaanse peperpasta's op tafel. Wees gewaarschuwd, met 'heet' bedoelen ze hier ook echt 'heet'. Wie zichzelf overschat heeft, kan het vuur blussen met wat Poolse pruimen in chocolade.

De gemeenschap van de kapucijnen in Antwerpen is door de jaren heen internationaal uitgegroeid. Het begon met de aanwezigheid van Poolse broeders, van wie broeder Marcin Derdziuk nog steeds zijn uitvalsbasis heeft op de Ossenmarkt. De andere Poolse broeders verhuisden naar Meersel-Dreef of keerden terug naar Polen. Tegenwoordig heeft de gemeenschap ook een link met Pakistan en met Congo. Vanuit India komen er soms broeders studeren aan de KU Leuven. Zodra ze hun studie hebben afgerond, keren ze doorgaans terug.

Dat internationale karakter kwam er niet van de ene dag op de andere en is evenmin van hogerhand opgelegd. "Het is wellicht vanuit een armoede gegroeid", bedenkt broeder Luc Vansina. "West-Europa kent steeds minder roepingen. Broeders die de voorbije jaren vanuit andere werelddelen hierheen wilden komen, waren absoluut welkom. Maar er is meer. We stellen vast dat de bevolking in Europa ook meer divers is geworden. Het is goed dat onze gemeenschappen diezelfde diversiteit

uitstralen." Hij vervolgt: "Zo ontstond het project 'Sint-Laurentius van Brindisi', dat actief broeders vanuit andere werelddelen uitnodigt om tijdelijk of voor langere tijd naar ons land te komen om de dikwijls verouderde fraterniteiten van kapucijnen te ondersteunen. Op die manier zijn de gemeenschappen niet enkel een betere afspiegeling van de samenleving, maar wordt er ook terug wat nieuw leven ingeblazen."

De broeders bouwen mee aan het eigen gemeenschapsleven en nemen pastorale taken op in ons bisdom. "Uiteraard vraagt het om aanpassen en integreren", weet broeder Luc. "Alle broeders leren Nederlands, maar ze zijn ook wie ze zijn, met verschillende achtergronden en culturen. Dat is niet altijd gemakkelijk. Daarom doen de ontmoetingen in Amandus zo'n deugd. Zo leren ze ook andere jonge priesters met een andere nationaliteit kennen." De diversiteit brengt ook een grote flexibiliteit mee, vertelt broeder Luc. "Daardoor konden we ons klooster meteen openstellen voor Oekraïense vluchtelingen. Het was aanpassen, maar iedereen stond achter de beslissing. Sommigen van de broeders komen zelf uit regio's die niet altijd veilig zijn, zoals Congo en Pakistan."

Niet alleen de broeders uit het kapucijnenklooster komen uit verschillende landen, ook de vrijwilligers die meehelpen in de kerk. Een Poolse en een Spaanse vrouw verzorgen er de bloemen. En de kokkin komt uit India. "Het is misschien niet altijd eenvoudig, maar wel meervoudig", meent broeder Luc. "Want ondanks de complexe realiteit leren we hier zo veel van elkaar, en dat is een verrijking." (SvdK)

© Ilse Van Halst

ELKE ZATERDAG IS ER WEL EEN ANDER VERHAAL

Op de rand van het vicariaat Kempen, vlak bij het vicariaat Antwerpen, trekt Maria elke zaterdag gelovigen, en ongelovigen. Over levensbeschouwelijke, cultuur-, vicariaats-, lands- en taalgrenzen heen ontmoeten ze elkaar in de Heilig Kruiskerk in Morsel om Onze-Lieve-Vrouw te eren en te danken.

Mysteries

In de zijkapel verzamelen een tiental vrouwen, van verschillende nationaliteiten. Op het altaar een beeld van Onze-Lieve-Vrouw te midden van kaarsjes en een rozenkrans. Ze bidden de Blijde Mysteris van de rozenkrans, in het Nederlands, het Engels, het Spaans. Een vrouw uit Angola sluit voor de eerste keer aan. “Wil je voorbidden in het Portugees?”, vraagt Lilian Sayago, een van de initiatiefneemsters van het wekelijkse rozenkransgebed. Een andere vrouw leest een mysterie in het Nederlands. Ze huilt van ontroering. Tussendoor wordt gezongen. De woorden van het lied worden op de muur geprojecteerd, zodat iedereen kan volgen. Sommigen wiegen mee, anderen knielen uit eerbied ... Ieder bidt in zijn taal, met zijn rituelen. “En wie wil, mag een eigen bijdrage doen in de samenkomst”, vult Zichvant Wong uit Hongkong aan.

Lilian kwam vijf jaar geleden uit Argentinië naar België. “Ik was actief in de Kerk in Argentinië. Hier miste ik de manier om samen het geloof te beleven en te vieren. De armoede van het geloof hier was een schok voor me.” Zelf spreekt ze vloeiend Nederlands, maar ze stelde vast dat er

weinig gelovig aanbod is voor wie de taal niet kent. “Lia en ik besloten een rozenkransgebed op te starten voor onze dierbare Moeder, elk in onze eigen taal.” Lia, afkomstig uit Italië, knikt bevestigend: “In Napels bad ik elke dag de rozenkrans voor de misvingering. Ik miste het.”

“Van bij het begin was het internationale karakter van het gebed de insteek. Dat is onze kracht”, weet Lilian. “Geregeld komen hier mensen bidden voor een vriend of een familielid, mensen die een dierbare verloren ... Steeds ervaren ze dat ze op een grens stoten, omdat ze de taal niet spreken. We delen hetzelfde geloof, we zijn allen broeders en zussen, maar we verstaan elkaar niet omdat we een andere taal spreken. Hier heffen we dat probleem op. We bidden de rozenkrans, een universeel gebed, elk in zijn taal, maar allen vanuit ons hart.”

Inmiddels komen ze al twee jaar lang elke zaterdag samen. “We bereiden elke bijeenkomst voor en werken een programma uit, maar zelden houden we ons daaraan. Telkens verloopt het anders. Hier is de Geest aan het werk.” Ze geeft meteen een voorbeeld: “Een keer vervoegde een toerist uit Barcelona ons. Ze was net hersteld van covid en voelde dat onze Moeder haar hierheen trok om samen met ons, in het Spaans, de rozenkrans te bidden. Haar getuigenis inspireerde ons allen.” Lia vult aan: “Niet zo lang geleden bezochten Oekraïners onze kerk. Ze waren niet christen, maar zagen ons bidden en vroegen:

‘We geloven niet in jullie Moeder, maar we willen wel bidden.’ Samen met hen hebben we gebeden voor hun familie in Oekraïne.”

De groep bidt steeds de rozenkrans, maar experimenteert met de wijze waarop, van aanbidding tot gezang, van stille aanbidding tot meditatie en yoga.

Ook Dinapeng Maria Leemans uit Zuid-Afrika put veel steun uit het gezamenlijke rozenkransgebed: “Ik was alleen, ik voelde me droevig en haalde me allerlei dingen in het hoofd. Hier word ik opgenomen in een gemeenschap die me liefde geeft, die niet oordeelt. We hebben allen problemen, we praten erover, we bidden voor elkaar en voor de wereld. Het is opbeurend. Onze familie woont ver weg, hier hebben we een nieuwe familie gevonden.”

Een mooie symfonie

“Dit internationale gebed heeft ons leven totaal veranderd”, beaamt Lia. “We zijn vrienden geworden, ook al spreken we verschillende talen.” Tot slot klinkt het *Salve Regina*. Iedereen zingt mee uit volle borst. Het is een mengmoes van klanken en woorden, maar het klinkt verrassend levendig en echt, zoals de verschillende partijen van een orkest een mooie symfonie vormen. Ave Maria. (Ilse Van Halst)

Elke zaterdag in de kapel van de Heilig Kruiskerk in Morsel, van 16 tot 17 uur.

➤ De parochie Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw wil een plaats van ontmoeting zijn tussen de Georgische en de Belgische cultuur.

Dinsdag 22 november 2022 was **een memorabele dag voor de voormalige en toekomstige gebruikers van de Sint-Annasite in Borgerhout**. Die dag werden in het bisschopshuis een aantal notariële akten ondertekend waaronder een dertigjarig erfpacht tussen de kerkfabriek en Scouts 40-35 De Noorderster, en een dertigjarig erfpacht tussen de parochie en de vzw Heilige Nino (de Georgisch-orthodoxe gemeenschap). Die notariële akten slaan een brug tussen verleden, heden en toekomst, tot tevredenheid van alle betrokkenen.

Marc Philips

“Reeds rond de voorbije eeuwwisseling opperden sommigen dat het samenvoegen van parochies de aangewezen weg zou zijn om het voortbestaan van de katholieke geloofsgemeenschap(en) in Borgerhout te kunnen garanderen. Maar de tijd was toen nog niet rijp voor de uitvoering van die vooruitstrevende gedachte”, aldus Pascale Swiggers en Marc Depoorter, toen reeds en vandaag nog steeds actief binnen de pastorale werking van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw.

Van vier naar één

Ondertussen werden vier parochies in twee bewegingen samengevoegd tot een: eerst Sint-Jan Evangelist met Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw (bisschoppelijk decreet van 17 december 2018, bekrachtigd door het ministerieel besluit van 21 januari 2020) en vervolgens Sint-Anna, Heilige Familie en Sint-Cornelius en de te behouden parochie Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw (bisschoppelijk decreet van 29 juni 2021, bekrachtigd door het ministerieel besluit van 10 februari 2022).

In die processen tot samenvoeging reikten noodzaak (Sint-Jan Evangelist en Sint-Anna) en proactieve bewuste keuze (Heilige Familie en Sint-Cornelius) elkaar de hand. Sint-Anna Borgerhout (opgericht in 1905) bestaat dan

“Als kerkfabriek helpen we op een duurzame manier een maatschappelijk verbindend netwerk uit te bouwen.”

wel niet meer als zelfstandige parochie, de toekomst van de medegebruikers van de Sint-Anna-site werd wel verzekerd. “We zijn voormalig pastoor Toon Nauwelaers en voormalig kerkraadvoorzitter Leo Wouters dankbaar dat ze ervoor geijverd hebben dat het verdwijnen van Sint-Anna als zelfstandige parochie niet het einde van de scouts- en gidsenwerking in de Kwekerijstraat betekende”, getuigt Stef Lauwers. Als een van de vertegenwoordigers van Scouts De Noorderster ondertekende hij de erfpacht met de kerkraad van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw.

Verbinden

Huidig kerkraadvoorzitter Benoit De Baere vult aan: “Als kerkfabriek hebben we allereerst een decretale taak – ervoor zorgen dat de eredienst op een waardige manier kan verlopen

– maar kunnen we ook een meerwaarde betekenen door op een duurzame manier een maatschappelijk verbindend netwerk te helpen uit te bouwen.” Hij verduidelijkt dat de notariële akten van 22 november vanuit dat perspectief bekeken moeten worden: “De kerkraad kan Scouts De Noorderster de kans bieden om gedurende minstens dertig jaar in de Kwekerijstraat aan een duurzame thuis te bouwen, zoals de samengevoegde scouts-groep 5-19 Sint-Lutgardis-Maria Mediatrix dat in de Zegelstraat kan doen. Hierdoor krijgt het netwerk tussen de vroegere parochies Sint-Anna en Sint-Jan Evangelist en die plaatselijke jeugdbewegingsgroepen opnieuw gestalte. Tevens doen we als kerkraad ook duurzame investeringen: in de Kwekerijstraat renoveren we enkele huisjes om ze vervolgens opnieuw op de particuliere markt van sociale verhuur aan te bieden.”

Transformatie

Bouwen aan een duurzame toekomst: dat had de voormalige kerkraad Sint-Anna Goedendagstraat ook voor ogen toen ze het Vlaams Projectbureau Herbestemming een ontwerp van haalbaarheidsonderzoek over de transformatie van haar kerkgebouw liet uitvoeren. Uitgangspunt van dat onderzoek was: hoe (her)verdelen we de ruimte op de

› Samen vieren en het aansteken van de paaskaarsen in Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw.

› Scouts 40-35 De Noorderster is maar wat blij dat ze in de Kwekerijstraat aan een duurzame thuis kan bouwen.

site voor de verschillende partijen: scouts, stedelijke kindercrèche, polyvalente ruimte voor de buurt? Hoe kunnen we de ruimte optimaliseren en vooral maximaliseren?

“In de kerk is iedereen welkom die ons geloof en cultuur wil leren kennen.”

Op 12 september 2019 stelden Niek Deroo en zijn team hun eindrapport voor. De aanwezigen – leden van de kerkraad Sint-Anna en vertegenwoordigers van parochie, plaatselijke Scouts en Gidsen Vlaanderen, vicariaat Antwerpen, district Borgerhout en Stad Antwerpen – waren onder de indruk van het voorkeursscenario: “De kerk blijft behouden als een open ruimtelijke structuur, waar de omliggende programmaonderdelen zich op enten. De percelen aan de Kwekerijstraat kunnen samengevoegd worden tot een nieuwbouw voor een kindercrèche. De vrijgekomen woningen aan beide zijden van de kerk in de Goedendagstraat vormen nieuw te ontwikkelen percelen waarin de scoutslokalen georganiseerd worden. Het portaal en de eerste drie gewelfdelen van de kerk vormen een ‘foyer’ tussen de Goedendagstraat en het open binnengebied. De open foyer vormt een flexibel in te zetten binnenruimte die deel uitmaakt van de nieuwe accommodatie voor de scouts. Wegens zijn grootte en ligging tussen straat en binnengebied kan die ruimte ook opengesteld worden voor andere buurtverenigingen.”

Het geschatte kostenplaatje van ruim 3,4 miljoen euro exclusief btw temperde wel quasi onmiddellijk het enthousiasme van de aanwezigen: “Prachtig, maar ... wie zal dat (kunnen) betalen?” Die vraag klonk nog sterker toen de Stad eind 2019, begin 2020 het signaal gaf dat een nieuwe stedelijke kindercrèche zowel wat betreft parkeerproblematiek als wat betreft financiën niet langer een realistische optie was.

Hoog bezoek

Na een bezoek van bisschop Bonny aan de Sint-Annasite eind februari 2020 werden de plannen dan ook gewijzigd en verscheen er een nieuwe geïnteresseerde herbestemmingspartner op het toneel: de Georgisch-orthodoxe gemeenschap die al geruime tijd op zoek was naar een eigen locatie om in Antwerpen liturgie te kunnen vieren en gemeenschap te kunnen vormen. Op 3 november 2020 brachten metropoliet Athenagoras van België, bisschop Dositheos van het patriarchaat Georgië en hoofd van de Georgisch-orthodoxe Kerk in België en Nederland, en priester David Maglaperidze, priester van de Georgisch-orthodoxe Kerk in Antwerpen, een bezoek aan de site. Zowel de kerk, waar begin september 2020 voor het laatst door de plaatselijke parochie werd gevierd, als de aanpalende voormalige conciërgewoning wekten hun interesse.

Ondertussen hadden ook de plaatselijke Scouts en Gidsen nogmaals hun verlangen verwoord om hun huisvesting in de Kwekerijstraat te kunnen verruimen. En zo geschiedde: na heel wat onderhandelingen konden alle betrokkenen op 22 november 2022 hun handtekeningen plaatsen onder

bovenvermelde aktes. Elk op hun manier kunnen ze zo bouwen aan een duurzame toekomst op de Sint-Anna-site in Borgerhout.

Een boeket

Lasha Kurtanidze, woordvoerder van de Georgisch-orthodoxe gemeenschap, vertolkt de dankbare vreugde van die gemeenschap: “Het stelt ons gerust dat we hier minstens dertig jaar thuis zullen mogen zijn. Een kerk is altijd een boeket van religie, taal en cultuur. In dit geval is dat ook zo: onze kerk geeft de Georgische christenen, in het bijzonder de kinderen en de jongeren, de kans onderwezen te worden in de Georgische taal en onze geschiedenis en cultuur beter te leren kennen. Toch is onze kerk niet enkel een huis voor Georgiërs in België. Het is ook een plaats waar iedereen welkom is die ons geloof en cultuur wil leren kennen, een plaats van ontmoeting tussen de Georgische en de Belgische cultuur.”

“Door over grenzen heen te kijken zijn er noden opgelost.”

Verder groeien in effectief samenwerken. Ook Pascale en Marc spreken in naam van de Plaatselijke KernGroep (PKG) hun dank uit: “Zonder ieders hulp en inbreng was deze operatie niet mogelijk geweest. Door over grenzen heen te kijken zijn er noden opgelost. En als PKG kunnen we ons concentreren op liturgie en catechese, waarbij we verder kunnen groeien van samen vergaderen en uitwisselen naar effectief samenwerken.”

WANNEER KOM JE ONS BEZOEKEN?

➤ Ook pater Vincent, een redemptorist die al zestig jaar in Bagdad leeft en werkt, kreeg bezoek van onze bisschop.

➤ Net als Fadi Bashir, een Syrisch-orthodoxe monnik, die de bisschop onder zijn hoede nam in Rome.

Wanneer breng je ons een bezoek? Vanuit verschillende hoeken van de Chaldee-katholieke Kerk in Irak kreeg bisschop Johan Bonny herhaaldelijk die vraag. Al zo'n twintig jaar lang, van toen hij in 1997 naar Rome geroepen werd om in de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de eenheid onder de christenen de verantwoordelijkheid voor de oecumene in het Midden-Oosten op zich te nemen. Niet dat onze bisschop niet naar Irak wilde gaan. Oorlogen, een benoeming als bisschop van Antwerpen en vorig jaar een reispas die niet lang genoeg geldig was, strooiden voortdurend roet in het eten. Met Pasen dit jaar kon hij zijn belofte eindelijk inlossen.

Ilse Van Halst

Tijdens zijn 'Roomse' periode ontmoette bisschop Bonny op gezette tijden op internationale ontmoetingen en conferenties gelovigen uit Irak, vermits ze actief deelnemen aan de oecumene. Alleen, hij ontmoette hen nooit in hun eigen land, omdat er wegens de grote onveiligheid nooit vergaderingen gehouden werden, wel in andere landen van het Midden-Oosten zoals Syrië, Libanon, Armenië, Egypte ... "Steeds opnieuw vroegen ze me: Wanneer kom je nu eens af? Je belooft dat al zo lang!"

Covoorzitter

Vandaag is onze bisschop nog steeds covoorzitter van de Internationale commissie voor de theologische dialoog tussen de Assyrische Kerk en de katholieke Kerk. De katholieke delegatie is hoofdzakelijk samengesteld uit Chaldee-katholieke bisschoppen en theologen uit Irak en de diaspora. Elk jaar in november organiseert hij met de covoorzitter van de Assyrische delegatie een theologische ontmoeting. Beide delegaties keken uit naar zijn bezoek. "Contacten leggen en onderhouden is een belangrijk onderdeel van mijn taak als covoorzitter", legt Bonny uit. "Een bezoek in eigen persoon doet wonderen voor de openheid, het vertrouwen en de dialoog."

Dit jaar met Pasen was het eindelijk zover en trok hij naar Irak op uitnodiging van kardinaal Louis Sako, patriarch van de Chaldee-katholieke Kerk. "Ondertussen veranderde de situatie van de christelijke Kerken in Irak grondig. Ik trof daar niet de Kerk die ik er twintig jaar geleden zou gevonden hebben, maar een die er veel erger aan toe is", aldus de bisschop. Tijdens een tweedaags verblijf in Bagdad en vervolgens in het noorden van Irak, in de zogeheten Koerdische Autonome Regio, bezocht hij beide patriarchen, meerdere bisschoppen, een aantal kleine christelijke gemeenschappen, enkele van de weinige die in het land nog overblijven, en enkele kloosters. Als covoorzitter van de Internationale commissie bezocht hij ook zowel de patriarch van de katholieke Chaldeese Kerk als die van de Assyrische Kerk.

Op de vlucht

In het noorden van Irak en ook van Syrië maakten christenen ooit, voor de intrek van de Iraniërs, de Arabieren en de Turken, de meerderheid uit van de oorspronkelijke bevolking. Irak is de bakermat van het Oost-Syrische christendom, met het Aramees als spreektaal. Tot de zestiende eeuw vormden ze een regionale Kerk, nadien groeiden ze uit elkaar in twee

takken: een tak in gemeenschap met Rome, de Chaldee-katholieke Kerk, en een autonome tak, de zogenaamde Assyrische Kerk van het Oosten. Vandaag zijn de Assyrische gelovigen zo goed als allen uitgeweken naar het buitenland. Wel is hun patriarch na de val van Islamitische Staat teruggekeerd uit de Verenigde Staten, samen met een handvol gelovigen, en verblijft nu in Erbil, onder Koerdische bescherming. De Chaldeese Kerk was en blijft de grootste Kerk van het land, ook al is dat relatief. Want gedurende de oorlogen die het land de voorbije veertig jaar teisterden, sloegen velen op de vlucht, met pijn in het hart.

Vandaag zijn de christenen zo goed als verdwenen uit dit aloude en ooit heel bloeiende en dynamische oorsprongsgebied van het christendom. Ten tijde van Saddam Hoessein in 2003 woonden er nog zo'n 1,2 tot 1,4 miljoen christenen in Irak, toen al sterk verminderd in aantal. Vóór Islamitische Staat toesloeg, werden er nog zevenhonderdduizend geteld. Vandaag zijn ze nog met ongeveer driehonderdduizend, van wie twee derden Chaldee, gevolgd door een verzameling kleinere kerkgemeenschappen van verschillende strekkingen. En dat op een populatie van 43 miljoen inwoners. Dat betekent dat de christenen vandaag amper

➤ *In de voetsporen van profeten als Jesaja, Jeremia, Ezechiël in de oude stad Babel.*

➤ *Donkere wolken boven het Chaldees seminarie in Erbil. "Donder, bliksem, stortbuiten, overstromingen ... Het was als een zondvloed. Ik begreep meteen de oorsprong van de Bijbelse couleur locale", aldus bisschop Bonny.*

0,7 procent van de bevolking uitmaken. Wie vluchtte, kwam zowat overal ter wereld terecht. "Het is een drama voor hen en voor de achterblijvers, want hele families zijn zo uit elkaar getrokken", weet de bisschop.

Klein maar dynamisch

"In Erbil zijn vele gelovigen weggetrokken, maar het religieuze kader is gebleven", doet Bonny zijn verhaal, nog steeds sterk onder de indruk. "Bisschoppen, priesters en vrouwelijke religieuzen blijven bij hun kleine, bedreigde kudde. Toch blijven ze niet bij de pakken neerzitten. Ondanks hun kleine aantal geven ze een dynamische indruk. Ze bouwen parochies opnieuw op, werken aan verbinding en vormen gemeenschap. Dankzij buitenlandse steun bouwden ze een nieuw ziekenhuis op dat inmiddels bij de beste van de stad gerekend wordt, en een nieuwe universiteit met tal van opleidingen zoals economie, rechten, geneeskunde enzovoort, voor al wie komen wil." Hij vervolgt: "Ze nemen initiatieven die toekomst moeten bieden aan medechristenen én aan de brede bevolking. Ze helpen de Iraakse samenleving herop te bouwen, niet enkel voor hun eigen gemeenschap, maar voor de hele bevolking."

Wat nu?

"Dat uit dit Bijbelse gebied de christenen zo goed als verdwenen zijn, is vreselijk", betreurt hij. "Het is erg voor het christendom, maar evenzeer voor het land en voor de beschaving zelf." Toch ziet hij nog hoop. "Wie gebleven is, zijn niet alleen ouderen, maar een dwarsdoorsnede van de bevolking. Er is dus jong bloed. Toevallig woonde ik in een Chaldees kerk een huwelijksinzegening bij."

De grote vraag is natuurlijk of die luttele driehonderdduizend gelovigen een leefbaar minimum zijn om Kerk te vormen in zulk een groot en complex land, en of de politieke situatie van het land stabiel genoeg is of zal blijven om deze gemeenschap een kans te geven. "Indien men vertrouwen heeft in de situatie en die blijkt stabiel genoeg, bestaat de kans dat een aantal Iraakse christenen uit het buitenland zullen terugkeren", vertolkt de bisschop hun hoop. "Want Erbil is een stad in opmars. Het lijkt Chicago wel. Er is werk, er is economische groei, er is toekomst. Dan is het evenwel aan de vluchtelingen, die elders een nieuw leven opbouwden en daar eindelijk veiligheid en rust kennen, om te beslissen of ze dat alles willen opgeven om terug te keren naar een land waar de situatie de voorbije jaren keer op keer kantelde en opnieuw labiel werd. En ja, nú is er relatieve rust en veiligheid, nú kunnen christenen hun geloof in alle veiligheid beleven, zonder enige vorm van intimidatie, maar zal dat blijven duren?"

Naast die wankelende veiligheid kan je ook vraagtekens formuleren bij de slagkracht van deze kleine gemeenschappen. "Nu zijn ze vrij dynamisch, dankzij de buitenlandse bescherming en financiële steun, maar hoelang nog zal het buitenland vrijgevig zijn?", analyseert de bisschop. "Toch hebben ze die steun nodig om te investeren en initiatieven te nemen, want zelf zijn ze daartoe niet kapitaalkrchtig genoeg."

Buffer

De dalende christelijke aanwezigheid heeft volgens Bonny ook een nefaste invloed op de hele samenleving. "In de regio waren christenen van oudsher als een buffer tussen

de verschillende partijen en volkeren van het noorden en het zuiden, tussen Sjiïeten en Soennieten ... Wanneer die buffer volledig wegvalt, zullen de clashes in de toekomst alleen maar erger worden", voorspelt hij. "En mocht er een conflict ontstaan, is die kleine christelijke gemeenschap dan nog sterk genoeg om de eigen veiligheid te garanderen? Om haar mensen te beschermen? Want in tegenstelling tot andere gemeenschappen en groepen hebben christenen geen eigen gewapende milities. Ze leven en overleven bij de gratie van vakmanschap, geduld en overleg." Daarbij komt nog het gebrek aan consistente christelijke gemeenschappen in de buurlanden. "Ze hebben bijna geen christelijke burens meer. Syrië, Turkije, Iran, de Golfstaten, Saudi-Arabië: in heel de cirkel rondom hen is het christendom zo goed als verdreven of verdwenen. In ieder geval niet meer welkom. De Iraakse christenen vormen een eilandje in de regio, een klein christelijk eilandje, hoewel daar eens de bakermat van het christendom lag." Hoe lang zullen ze nog welkom zijn in hun land?

Dat alles beseffen de christenen in Irak zelf ook. "Ze zijn nuchter en realistisch", weet Bonny. "Toch zijn ze loyaal aan land en volk, en dus blijven ze, en zetten ze zich in, ondanks alles, ondanks hun twijfels en onzekerheid, en bouwen ze vanuit hun eigen corebusiness – gemeenschap vormen, zorg en onderwijs – aan een menswaardige samenleving zoals ze altijd gedaan hebben, in de hoop zo kansen te creëren voor uitgeweken christenen om terug te keren, en met een dienstverlening die ten goede komt aan iedereen."

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

In februari gaf **Dimitri Stevens** bij PARCUM de fakkel door aan **Bert Verheyden** als adviseur religieus erfgoed voor de regio bisdom Antwerpen.

Religieus erfgoed kan een inspiratiebron en uitnodiging tot dialoog zijn voor iedereen”, onderschrijven Dimitri Stevens en Bert Verheyden de visie van PARCUM. Dat is het door de Vlaamse overheid erkende museum en expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur. Met de wissel van de wacht tussen hen als adviseur religieus erfgoed voor de regio van ons bisdom wordt binnen PARCUM een continuïteit in de dienstverlening gegarandeerd.

National Trust

In 2012 startte Dimitri bij PARCUM, toen nog het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur, om een werking uit te bouwen over onroerend religieus erfgoed. Zo kwam hij in contact met Herita, een erfgoedstichting die historische plekken in Vlaanderen beheert, restaureert en openstelt, waar hij nu aan de slag gaat. “Herita heeft de ambitie om uit te groeien tot National Trust voor Vlaanderen en beheert dus verschillende types van onroerend erfgoed. Ik zal ondersteuning bieden bij de grote vragen die er zijn bij de herbestemming van kloosters,

➤ **Dimitri.**

abdijen, kapellen en wie weet ook parochiekerken. In eerste instantie leg ik de focus op de verwerving van nieuwe sites.”

Vragen staat vrij

Dimitri gaf zijn kennis en expertise door aan Bert, pas afgestudeerd als master in de geschiedenis toen hij in 2021 bij PARCUM solliciteerde. “Tijdens het eerste jaar begeleidde ik de kerkenbeleidsplannen voor Lummen en Scherpenheuvel-Zichem. Vooral de organisatie van de participatiemomenten vond ik leerzaam. Samen met de gemeenschap nadenken over de toekomst van parochiekerken zodat die monumentale gebouwen hun publieke en socioculturele functie kunnen behouden, is een voorrecht.” Als opvolger van Dimitri is Bert nu beschikbaar om vragen te beantwoorden van kerkfabrieken, erfgoedcellen, intergemeentelijke erfgoeddiensten, kortom van iedereen die met religieus erfgoed begaan is. Dat gaat van vragen over het algemeen beheer, het opstellen van een erfgoedinventaris, het waarderen van het erfgoed, veiligheidszorg, het opstellen van een calamiteitenplan tot alle grote vragen over kerkenbeleidsplannen, haalbaarheidsstudies, neven- en herbestemming ... “Sommige vragen zal ik onmiddellijk behandelen. Voor complexere vragen zoals het opstellen van een calamiteitenplan kan er (tegen betaling) een trajectbegeleiding opgestart worden”, legt Bert uit. “Net als Dimitri zal ik ook het overleg met de diocesane commissie Kerkelijk Erfgoed en de andere diensten van het bisdom ter harte nemen.”

Kapelletjes

Binnen PARCUM is Bert ook verantwoordelijk voor het kapelletjesproject. “Iedereen kent wel

➤ **Bert.**

een lokaal kapelletje, maar we staan niet altijd meer stil bij de betekenis van die kleine huisjes. Zonder dat we dat soms weten, herbergen ze mooie verhalen en tradities. Doorgaans zetten vrijwilligers zich al jarenlang in voor het onderhoud van die kapellen en tradities, maar ze nemen in aantal af”, legt Bert uit. “Om die tradities en verhalen niet verloren te laten gaan, ontwikkelen we met een aantal partners een platform, een soort website, met een overzichtskaart. We nodigen iedereen uit om samen die kaart met kapellen aan te vullen. De website is laagdrempelig zodat iedereen een kapel kan inventariseren. Daarnaast werken we ook een inspiratiegids uit. Dat is een verzameling van allerlei activiteiten die al met of rond kapellen werden georganiseerd. Zo ondersteunen we lokaal mensen die iets soortgelijks met hun kapel willen opzetten. Ook vormingen om met kapellen aan de slag te gaan, bieden we aan in samenwerking met HISTORIES, de dienstverlenende organisatie voor erfgoedvrijwilligers in Vlaanderen en Brussel.”

Marc Philips

Info bij Dimitri.stevens@herita.be, www.herita.be en Bert.verheyden@parcum.be, www.parcum.be
PARCUM organiseert ook heel wat vormingen, zoals een basiscursus over het inventariseren van de collectie van je kerk, specifiek gericht op kerkfabrieken. Dit jaar vindt die plaats op 1 juni in Lier.

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

BENOEMINGEN

Peter **De Graeve** werd per 1 maart 2023 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Heilige Christoffel (Borgerhout extra-muros, Deurne) en dat voor een periode van zes jaar.

Christine **Gonnissen** werd per 1 februari 2023 herbenoemd tot verantwoordelijke liturgie en gebed in de pastorale eenheid Heilige Veronica (Borsbeek, Schilde, Schoten, Wijnegem, Wommelgem) en tot lid van dat team, en dat voor een periode van zes jaar.

Kanunnik Hendrik Rik **Hoet**, priester van ons bisdom, werd per 26 februari 2023 benoemd tot administrator in de parochie Antwerpen, Sint-Carolus Borromeus.

Kris **Luysterborg**, pastoraal werker van ons bisdom, werd per 1 februari 2023 herbenoemd tot pastoraal ziekenhuiswerker voor de koepel Bethanië geestelijke gezondheidszorg in Zoersel, in de pastorale eenheid Heilige Martha en Maria (Malle, Zoersel), en dat voor een periode van zes jaar.

Paul **Renders**, pastoraal werker van ons bisdom, werd per 1 februari 2023 herbenoemd tot pastoraal ziekenhuiswerker voor de koepel Bethanië geestelijke gezondheidszorg in Zoersel, in de pastorale eenheid Heilige Martha en Maria (Malle, Zoersel), en dat voor een periode van zes jaar.

STOPZETTINGEN

Marc **De Mol**, pastoraal werker van ons bisdom, is per 31 december 2022 met pensioen. Zijn benoeming als pastoraal ziekenhuiswerker in het Ziekenhuisnetwerk Antwerpen ZNA werd beëindigd. Hij blijft pastoraal rusthuiswerker in het Zorgbedrijf Antwerpen in de pastorale eenheid Heilige Damiaan.

➤ *Het bisschopshuis aan de Schoenmarkt is jarig. Dertig jaar geleden, op 23 april 1993, verhuisden mgr. Paul Van den Berghe, de toenmalige bisschop van Antwerpen, zijn beleidsploeg en medewerkers van hun kantoren aan de Mechelsesteenweg in Antwerpen naar de Schoenmarkt 2, vlak bij de kathedraal. Het gebouw kent een rijke geschiedenis en is eigendom van de provincie. Die verhuis is niet zo eigenaardig, want in de zestiende eeuw bij de oprichting van het bisdom, woonde de bisschop van Antwerpen al in het toenmalige refugehuis van de Sint-Bernardusabdij van Hemiksem dat tot bisschopswoning werd omgebouwd, en na een grondige restauratie in de achttiende eeuw opnieuw tot de Fransen het inpalmden tijdens de Franse Revolutie. Marc Schuenders, die samen met bisschop Bonny van de taart smult, is vandaag nog de enige werknemer in het bisschopshuis die er toen bij was. Ook Ilse Deckers sleurde toen mee met dozen. Ze is vandaag aan de slag op het vicariaat Kempen in Zandhoven.*

Peter **Keersmaekers**, diaken van ons bisdom, nam per 31 december 2022 ontslag als teamlid van de pastorale eenheid Heilige Christoffel. Hij behoudt zijn overige functies.

Marc **Wieme**, pastoraal werker van ons bisdom, nam per 9 april 2023 als pastoraal rusthuiswerker in Ouderenzorg ZCS campus Mariënhove in Westmalle, in de pastorale eenheid Heilige Martha en Maria (Malle, Zoersel), aan het einde van de benoemingstermijn.

De bisschop stelt er prijs op zijn medewerkers van harte te danken.

OVERLIJDEN

Marleen **Buekens**, pastoraal werkster van ons bisdom, overleed in Wilrijk op 24 februari 2023. Ze was onder meer actief als parochie-assistente in Wilrijk, Sint-Jan Evangelist, Valaar (1979-1995), lid van de Diocesane Commissie Pastoraal Werkers en Werksters (tot 1997) en medewerkster van Werkgroep Rouwzorg (1997-2004). Marleen werd geboren op 21 mei 1935 in Aalst en door de bisschop als pastoraal werkster erkend op 29 september 1979.

Chris **De Rop**, pastoraal werkster van ons bisdom, overleed in Hoboken op 25 februari 2023. Ze was parochieassistent in de pastorale eenheid Heilige Damiaan (Antwerpen (Kiel, Berchem, Hoboken, Wilrijk). Chris werd geboren op 25 maart 1951 in Merksem en door de bisschop als pastoraal werkster erkend op 22 november 1980.

Magda **Pieck**, pastoraal werkster van ons bisdom, overleed in Diest op 15 maart 2023. Ze was onder meer parochie-assistente in Westerlo, Sint-Lambertus (1973-1984); verantwoordelijke voor de schoolpastoraal en vervolgens godsdienstleerkracht in het Sint-Lambertusinstituut (en voormalig Sint-Vincentiusinstituut) in Westerlo (1984-1997). Magda werd geboren op 3 oktober 1942 in Assent en door de bisschop als pastoraal werkster erkend op 15 september 1973.

Jozef **Seuntjens**, priester van ons bisdom, overleed in Kasterlee op 23 februari 2023. Hij was onder meer onderpastoor in Hoegaarden, Sint-Gorgonius (1958); Herselt, Sint-Hubertus (1958-1965); Berlaar, Sint-Pieter (1965-1971); Nijlen, Sint-Willibrordus (1971-1973). Vervolgens was hij kapelaan in Nijlen, Sint-Paulus (1973-1992), en pastoor in Kasterlee, Sint-Willibrordus (1992-2007). Hij werd geboren in Beerse op 5 september 1932 en tot priester gewijd in Mechelen op 31 augustus 1958.

Jozef **Van Nueten**, norbertijn van Tongerlo, overleed in Antwerpen op 3 april 2023. Hij was onder meer actief als onderpastoor in de parochie Deurne, Heilige Pius X (1965-1969), en als kerkbedienaar in de parochie Herselt, Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopgenomen, Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen en Sint-Servatius (2000-2014). Hij werd geboren op 10 januari 1937 in Geel en priester gewijd in Tongerlo op 21 april 1963.

LERENSLANG

OP MAAT VAN ELK TEAM

In 2015 ging de eerste pastorale eenheid in bisdom Antwerpen van start. Al snel volgden er meer en kregen de vorming en de ondersteuning van die teams structuur. De ondersteuning van het team als geheel gebeurde vanuit het dekenaat. Het vicariaat Diocesane Diensten organiseerde voor de teamleden per deelgebied van de pastoraal – gemeenschapsopbouw, verkondiging en catechese, liturgie en gebed, diaconie en solidariteit, en financieel en materieel beheer – tweemaal per jaar, in samenspraak met de betrokken vicaris, een inhoudelijke vorming en driemaal per jaar werkbegeleiding. Hoe wordt die structuur nu geëvalueerd?

Myriam Smits

Eind 2021 nam het vicariatenoverleg met de werkbegeleiders het initiatief om de huidige opzet van vorming en ondersteuning te evalueren. Begin 2022 werd dat idee verder uitgewerkt: de procesbegeleiders uit de dekenaten en de werkbegeleiders uit het vicariaat Diocesane Diensten bevroegen een vijftigtal teamleden van een pastorale eenheid aan de hand van enkele vragen: Bij welke activiteiten of initiatieven sluit je aan? Bij welke niet, en waarom niet? Wat is er goed in de vorming en ondersteuning, en wat mis je? Wat heb je nodig aan vorming en ondersteuning?

De bevroegde teamleden waren zodanig gekozen dat ze een representatief beeld gaven van de totale groep teamleden. Er was gewaakt over een evenwichtige geografische spreiding en ook alle deelgebieden van de pastoraal kwamen in gelijke mate aan bod. Uit de reactie van de teamleden bleek dat ze de gebruikte evaluatiemethode waardeerden. Voor de interviewers leverde het de noodzakelijke informatie op om de vorming en ondersteuning gedegen te evalueren en aan te passen waar nodig. De bespreking van de antwoorden leidt nu tot een nieuwe opzet van de aangeboden vorming.

Voortaan worden de verplichte vormingen als traject aangeboden aan het team. Het team kiest een top drie uit de aangeboden vormingstrajecten. De vaste begeleider van het team en een inhoudelijke deskundige (stafmedewerkers van vicariaat Diocesane Diensten of ander vicariaat) begeleiden het vormingstraject. Op basis van de ingezonden keuzelijsten wordt voor de begeleiders en deskundigen een jaarplanning opgemaakt waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de eerste keuze van een team. In een afstemmingsgesprek maken de teamleden met de stafmedewerker en de vaste begeleider afspraken over hoe het gekozen vormingstraject verder wordt uitgewerkt.

Nieuwe thema's

In de evaluatiegespreken werden door de bevroegden ook thema's aangereikt. De begeleiders en de stafmedewerkers vulden die themalist aan vanuit hun expertise: geloofsleerlingen: de vreugde van de weg (catechumenaat), de zondagskerk, een plek om te groeien in geloof (zondagskerk en catechetische gemeenschap), van zondagskerk

naar eucharistievierende gemeenschap, diaconie: van wie worden wij de naaste?, valorisatie van het kerkgebouw, en netwerken, de ruimte voor je Kerk verbreden?

Voor de uitwerking van een vormingstraject ging een ad-hocwerkgroep aan de slag. In elke werkgroep waren de drie vicariaten (Antwerpen, Diocesane Diensten en Kempen) vertegenwoordigd. Zo was in elke werkgroep kennis verzekerd van zowel de praktijk uit het pastorale veld als de materie waarover het traject dient te gaan. Op die manier verzamelen we bouwstenen om het vormingstraject op maat van een team samen met hen op te zetten. De vormingstrajecten worden beschreven in een brochure, die de vaste begeleiders rond deze tijd voorstellen in de teams van de pastorale eenheden met het oog op de keuze van een top drie van vormingstrajecten voor het werkjaar 2023-2024.

Werkbegeleiding

Daarnaast bieden de stafmedewerkers van het vicariaat Diocesane Diensten nog steeds werkbegeleiding aan voor teamleden die graag met collega-teamleden uitwisselen over hun werk als verantwoordelijke voor een deelgebied. Die werkbegeleiding is echter vrijwillig. Elke stafmedewerker informeert zelf de teamleden waarvoor hij de werkbegeleiding aanbiedt en bepaalt in samenspraak met hen de opzet.

Met ingang van het nieuwe werkjaar starten we met die nieuwe opzet, gebaseerd op de inbreng van de teamleden zelf. Met de vormingstrajecten bieden we vorming en ondersteuning op lange termijn op maat van en in samenspraak met het team van de pastorale eenheid.

DOORKIJK

BEZINNING

ALLES HEEFT ZIJN TIJD

“Alles heeft zijn uur, alle dingen onder de hemel hebben hun tijd” en “Alles wat Hij doet is goed op zijn tijd; ook heeft Hij de mens besef van duur ingegeven, maar toch blijft Gods werk voor hem vanaf het begin tot het einde ondoorgrondelijk”

(Prediker 3, 1 en 11)

Het lijkt wel gisteren dat ik onwennig mijn eerste stappen voor de klas zette. In realiteit blijkt het meer dan tien jaar geleden te zijn. Tien jaar van leren en proberen. Van collega's en leerlingen leren kennen, zien komen en gaan. Tien jaar vol hoop dat ze iets meenamen uit de lessen, de gesprekken, de ervaringen die we deelden. Dat ze het net zo waardevol vonden als ik. Ondertussen werden sommige oud-leerlingen collega's. De tijd staat niet stil.

Zelf geef ik voornamelijk les aan leerlingen uit de derde graad van het secundair onderwijs. Ook voor hen staat de tijd niet stil. Meer nog. Er breekt zelfs een heel nieuwe tijd aan: het werkveld of het studentenleven. Een nieuw avontuur waarin ze steeds meer groeien in zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Het échte leven. De meesten kijken er vol verwachting naar uit.

Het is in die context dat de tekst van *Prediker* aan bod kwam in de les. We stonden stil bij verleden, heden en toekomst. Want tijd is een woord dat in ons leven alomtegenwoordig is, in ontzettend veel contexten gebruikt wordt en tegelijk erg ongrijpbaar is. Tijd is relatief. Soms lijken dingen ellendig lang te duren, terwijl andere in een vingerknip voorbij

lijken te zijn. Nochtans gaat de tijd steeds in hetzelfde ritme voorbij. En wat voorbij is, komt niet meer terug.

We stonden stil bij eerdere keuzes die ze in hun leven gemaakt hebben. En hoe hun leven er had kunnen uitzien indien ze andere keuzes gemaakt hadden. Een andere studierichting, een andere vrijetijdsbesteding, mogelijk zelfs andere vrienden. In hun ogen lijkt het gek dat het leven ook anders kon lopen. Daarom niet beter of slechter, maar wel anders. Wie of wat bepaalt dat? Maakten ze keuzes uit vrije wil? Of voelden ze hierin de hand van God en dienen we een groter doel? Voor de meesten lijkt het idee van voorbestemming erg abstract. Hun gevoel of interpretatie van vrije wil valt niet (altijd) te rijmen met een goddelijk plan. Al vonden ze het interessant om hun leven vanuit dat perspectief te (her)bekijken.

Het concept 'tijd' roept bij leerlingen verschillende associaties op. Opvallend waren de tegenstrijdige uitspraken 'time is money' versus 'tijd is kostbaar'. Onze samenleving dwingt ons in een spreadstand van prestatie- en werkdruk enerzijds, en vertragen en genieten anderzijds. We horen steeds meer

geluiden dat dicht bij jezelf blijven belangrijk is. Dat je op tijd rust moet nemen, voor jezelf moet zorgen en moet genieten van de kleine dingen in het leven. Anderzijds zetten de stijgende prijzen, de werkdruk, de invloed van sociale media op onze *fear of missing out* ... ons ertoe aan – pushen ze ons soms zelfs – om alles uit het leven te halen. *Work hard, play hard* lijkt wel het motto. Het streven naar evenwicht daarin is essentieel. Bewust omgaan met je tijd is een goede, maar geen evidente oefening. Want voor alles is er een tijd, als je er tijd voor maakt.

Leerlingen zien ook de hoopvolle boodschap in de tekst. Het leven is een rollercoaster, ook mindere momenten horen erbij. Gelukkig wisselen goede en minder goede momenten elkaar af. En zelfs in de grootste duisternis is er steeds een lichtpuntje te vinden. Alles van het leven mag er zijn. Het maakt hen dankbaar voor de tijd die we krijgen en het leven dat we mogen leven.

Het schooljaar loopt ten einde, de tijd van hun leven lonkt. Ze kijken uit naar de volgende levensfase. Sommigen hebben al een duidelijk toekomstbeeld. Anderen zijn nog zoekende en berusten in het idee dat tijd (God?) raad zal brengen. Hoe dan ook, de mogelijkheden lachen hen toe. Wanneer de tijd rijp is, springen ze hun toekomst tegemoet. Hopelijk komen we elkaar op een later moment terug tegen. Als God het wil. Als onze vrije keuzes ons opnieuw bij elkaar brengen. *Time will tell.*

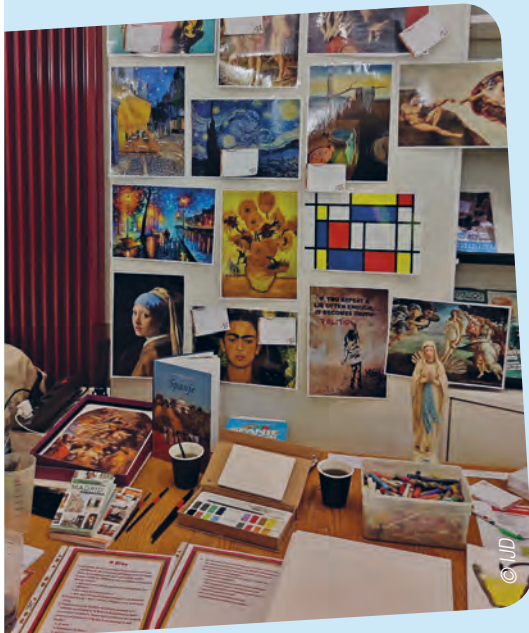
Dorien Verelst,

godsdiensleerkracht bij de
Vrije Sint-Lambertusschool in Westerlo

INSPIRATIE OPDOEN

JONGERENPASTORAAL
IJD ANTWERPEN
IJDANTWERPEN@IJD.BE
03 454 11 44

Heel wat jongeren uit ons bisdom tellen af naar de zomer: dan lonkt het avontuur. Ze nemen dan deel aan de Wereldjongerendagen in Portugal. Op zondag 12 maart kwamen ze al een eerste keer samen in 'Zomaar een Dak' in Antwerpen. De dag stond bol van de voorbereidingen op het grote avontuur. De jongeren ontmoetten er elkaar voor het eerst en maakten kennis met elkaars voorprogramma en traject. In een doorschuifstelsel legde Nick elkeen enkele stellingen voor om op te reflecteren. Het was een speciale maar leuke manier om elkaar te leren kennen. Nadien doken de aanwezigen in de voorprogramma's. Aan diverse werktafels werd

een voorprogramma voorgesteld waaruit de jongeren konden kiezen bij hun inschrijving. Nu konden ze bij elke tafel de sfeer opsnuiven van de verschillende voorprogramma's. Ze genoten hier zichtbaar van.

Werk aan de winkel

Er was ook werk aan de winkel. Bij de Wereldjongerendagen hoort ook een Wereldjongerendagenlied. En dat moest ingestudeerd! Ook dat stond op de agenda. Dat lied zullen we immers geregeld horen in Lissabon. Nick leidde ons als een ware zangcoach door de tekst en de muziek. Collega Tinne, van IJD Nationaal, gaf tekst en uitleg bij de songtekst.

Na het zingen was het tijd om onze stem even te laten rusten. Er werden groepjes gevormd om de grote Wereldjongerendagenquiz te spelen. Iedereen werd getest op wat ze onthouden hadden uit gesprekken met elkaar en van de voorstelling van de verschillende voorprogramma's. Wie een goed antwoord gaf, verdiende een puzzelstuk. Die puzzelstukken stonden voor vier locaties in Antwerpen die de jongeren in elkaar moesten zien te puzzelen. Zo werden ze naar een plek geleid waar een nieuwe opdracht wachtte. Dat leverde een tip op die iedereen op een laatste plek samenbracht. Na het goed uitvoeren van een opdracht kregen ze dan een tip dat hen tot de laatste locatie zou leiden. Daar moesten ze een groepsfoto nemen aan een speeltuin. Die foto moesten ze aan de jury bezorgen.

WJD-kaarsje

De dag werd afgerond met een gebedsdienst. De deelnemers zegenden zichzelf om een goede en behouden reis richting Lissabon en ontvingen een WJD-kaarsje. Nadien werd de kennismaking voortgezet bij een Spaans-Portugese maaltijd, hoe kan het ook anders ... (Jonathan Wuyts)

ONS LEVEN IS NOG NOOIT ZO GOED GEWEEST

Jop en Oliver, een zestienjarige tweeling uit Turnhout, willen graag gedoopt en gevormd worden in de katholieke Kerk. Het is een klein mysterie dat beide ongelovige jongens zich plots willen laten dopen. Via zijn interesse in enkele Bijbelse verhalen en gelovige berichten op sociale media groeide Jops verlangen om zich te laten dopen. Jop en Oliver zochten een en ander uit en besloten de pastorale eenheid aan te schrijven. "We dachten dat we een afspraak zouden moeten maken en dan meteen gedoopt en gevormd zouden worden", vertelt Jop. Hij lacht:

“We begrepen snel dat het zo niet werkt. Men legde ons uit dat we een parcours als catechumeen moesten volgen.” Zo gezegd, zo gedaan. “We ervaren dat het parcours als catechumeen ons leven in positieve zin veranderde. En ja, het nam veel meer tijd in beslag dan we hadden verwacht, in ons al drukke leven. Maar met de catechese en de bijhorende lessen groeide onze interesse voor het geloof.” Oliver vervolgt: “Elke dag opnieuw proberen we een beter mens te worden. Op verschillende manieren. Door mensen

te respecteren. Door mensen te helpen. En we beseffen ook dat we heel wat hebben om dankbaar voor te zijn. We vinden het ook belangrijk om stil te staan bij wat we beter níét kunnen doen, bij wat zonde is.”

Daarbij staan ze er niet alleen voor. “Onze grootste hulp en steun is Jezus. We proberen te leven zoals Hij ons heeft voorgeleefd”, legt Jop uit. En dat doet hen deugd. “Nu we christenen aan het worden zijn, is ons leven nog nooit zo goed geweest.” (Nick Hannes)

READY TO PLAY

Een ideaal spel om met een groep jongeren te spelen is het Petruspel. Het spel bevat een inleiding over de figuur van Petrus en het belang van de sleutels die hij met zich meedraagt. Vervolgens worden de deelnemers in groepjes verdeeld en gaan ze op zoek naar de sleutels van het geloof. Dat doen ze met dobbelstenen en pionnen op een spelbord met drie soorten vakken: vakken met kennisvragen, vakken met diepzinnigere vragen en gekleurde vakken. Op die gekleurde vakken kunnen ze een sleutel verdienen wanneer ze een opdracht tot een goed einde brengen. Bij elke sleutel komt de nodige uitleg. Zoek je een actief, creatief spel, dan is dit spel zeker iets voor jullie!

Verkrijgbaar via
IJD Antwerpen.

VRIEND VAN IJD

EEN VRIEND VAN IJD

BINNENSTE BUITEN 2016-2017

DEZE WEEK:
DENISE APPELS

AFKOMSTIG VAN:
TURNHOUT

JE KAN ME KENNEN VAN:
INSPIRELLI-TURNHOUT

IK BEN EEN VRIEND VAN IJD IK NEEM DEEL AAN DIVERSE ACTIVITEITEN VAN IJD. (OJP, NIGHTFEVER...)

MIJN FAVORIETE BIJBELVERSLIJS ZALS EEN AREND DIE OPROEPT TOT VLEIEN EN BOVEN ZIJN JONGEN BLIJFT ZWEVEN; ZO BREIDDE DE HEER ZIJN VLEUGELS UIT EN DROEG ZIJN VOLK OP ZIJN WIEKEN. (DEUT: 32:11-12)

MIJN BESTE CHRISTELIJKE ERVARING IS OP TOCHT GAAN NAAR COMPOSTELA EN DE LOURDES BEDEVAART.

DEZE IJD-VRIEND ZIEN JULLIE VOLGENDE KEER: DRIES CLAES

MIJN FAVORIETE IJD-HERINNERING: DE WERELDJONGERENDAGEN IN KRAKOV IN 2016

1. *Julien Comelis en echtgenote Rita Van de Velde, in 2020 bij de Mariagrot in Domein Fatima in Pulle nabij Zandhoven. Vele jaren waren ze hovenier, klusser, conciërge, fan en hoeder van Onze-Lieve-Vrouw in het Mariapark dat aan hun achtertuin grenst. Een hele klus, want het bedevaartsoord is maar liefst 1,8 hectare groot. Sinds 2021 is het in erfpacht van de Stichting Kempens Landschap, dat het unieke stuk erfgoed een tweede leven wil geven. Daarvoor ging het te rade bij de vrijwilligers en omwonenden. Met hun ideeën gaat het aan de slag. "We voorzien nieuwe bloemperken met een zitrand en er komt voor de grote kapel een cirkelvormige bank. De bestaande shelter breken we af en vervangen we door een nieuwe waar je kan picknicken. De grote kapel en de grot krijgen een grondige renovatiebeurt", verkapt Jan De Haes, gedeputeerde van de provincie Antwerpen en covoorzitter van Stichting Kempens Landschap.*
2. *Het was feest in Meersel-Dreef op 29 maart. Dan werd daar de nieuwe delegatie Vlaanderen-Nederland of 'Lage Landen' opgericht onder leiding van broeder Christophorus Goedereis, de voormalige provinciaal van Duitsland (midden op de foto). Hij wordt bijgestaan door twee delegatieraadsleden: broeder Kenny Brack, gardiaan (huisoverste) in Meersel-Dreef (links), en broeder Ad Vermeulen, gardiaan in Tilburg (rechts). Voortaan vormen de kapucijnen in Vlaanderen en Nederland dus één delegatie onder de paraplu van de Duitse kapucijnenprovincie. Ze bestaat uit 65 kapucijnen in de kloosters van Antwerpen, Meersel-Dreef, Herentals, Tilburg. Enkele broeders wonen apart. Herentals en Tilburg zijn kloostergemeenschappen voor oudere broeders, Antwerpen en Meersel-Dreef zijn internationale gemeenschappen. Broeder Roberto Genuin, minister-generaal van de kapucijnen, verwees naar de lange geschiedenis van de Vlaamse en Nederlandse kapucijnen, met perioden van voor- en tegenspoed en sinds de zeventiger jaren de pijnlijke vergrijzing en nu het afscheid van nationale zelfstandigheid. De inzet, sinds enkele jaren, op internationale gemeenschappen, biedt evenwel ook kansen. "Het zal de geschiedenis niet teruggedraaien," beseft broeder Christophorus, "maar we beginnen wel aan een nieuw hoofdstuk. En je weet maar nooit welke verrassingen de Heilige Geest in petto heeft ..."*
3. *Geflankeerd door onder meer pastoraal werkster Niek Everts, coördinator van 't Vlot, mag Dirk, een van de gasten van 't Vlot, de Damiaanprijs in ontvangst nemen, een bronzen sculptuur van Damiaan van de Leuvense kunstenaar Willy Peeters. "De Damiaanprijs wordt uitgereikt aan een persoon, een groep of een organisatie die zich in de geest van pater Damiaan op bijzondere manier onderscheidt door de inzet en het engagement voor kwetsbare medemensen, voor mensen die uit de boot vallen en niet echt of te weinig meetellen in de maatschappij, met een voorkeur voor kleinschalige initiatieven en vrijwillig engagement", verduidelijkt pater Jef Tops, delegatie-overste van de Vlaamse paters van de Heilige Harten, die de prijs overhandigde. 't Vlot wil er zijn voor alle 'straatbewoners' zonder onderscheid, voor mensen met of zonder verslaving, mensen met of zonder psychische moeilijkheden, mensen met of zonder papieren, mensen met of zonder een dak boven hun hoofd. Net als Damiaan heeft 't Vlot "aandacht voor iedereen zonder onderscheid, in het bijzonder voor de meest kwetsbare mensen", aldus pater Jef Tops. Net als Damiaan staan de medewerkers van 't Vlot "steeds klaar met een luisterend oor, zorgen ze voor een menswaardige begrafenis en strijden ze tegen uitsluiting en voor meer verbondenheid".*
4. *Ken je dat gevoel? Je loopt ergens snel en achteloos voorbij, op weg naar jouw bestemming, maar in je onderbewustzijn registreer je dat je iets belangrijks mist. En je kijkt achterom ... Zo wordt de blik van de vrouw op de foto getrokken naar de hernieuwde brochure 'Vieren op school' die Chris Bellekens, lid van diocesane werkgroep Pastoraal op school en bestuurder schoolbestuur KOB, uitdeelt. De brochure werd gelanceerd op de studiedag 'aan de slag met pastorale diversiteit in een katholieke dialoogschool' die de werkgroep op 25 april organiseerde op het TPC. Ook bisschop Bonny kreeg op die dag voor het eerst een gedrukt exemplaar van zijn tekst in handen.*

© Stichting Kempens Landschap

© Kapucijnen Lage Landen

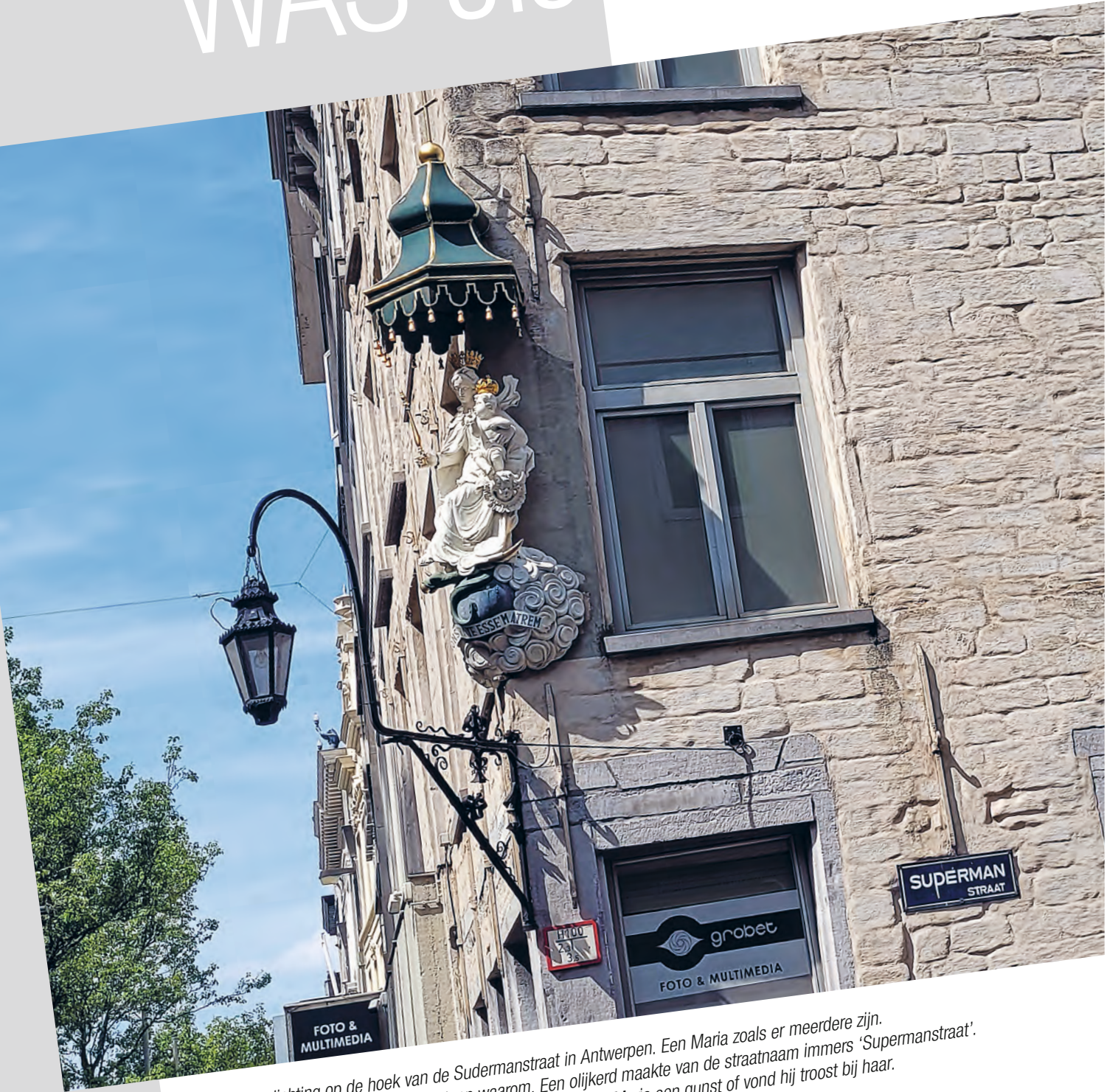
© Damiaan Vandaag

© Jan Caljon

WAS JIJ ERBIJ?

© Ise Van Haist

Maria in een baldakijn met verlichting op de hoek van de Sudermanstraat in Antwerpen. Een Maria zoals er meerdere zijn. Toch is deze bijzonder. Een goede observeerder ziet meteen waarom. Een olijkerd maakte van de straatnaam immers 'Supermanstraat'. Een leuke grap, of zit er meer achter? Misschien verkreeg hij op voorspraak van Maria een gunst of vond hij troost bij haar. En is ze daarom in zijn ogen een echte Superman. Of moet het dan eerder 'Supervrouwstraat' worden ...?

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

DE AJUIN

© Ronald Sledsens

› Ronald Sledsens

Beroepsmatig word ik al zo lang gepest door de secularisatie dat ik, telkens ik een vormsel voorga, mezelf moet opladen. Maar eenmaal ik ermee bezig ben en het te vormen rijtje stuk voor stuk in de ogen kijk, bekruipt me een soortement ontroering alsof God in eigen persoon op mijn deur komt kloppen. Een stapel fragiele meisjes en jongens met handen van hun ouders op hun schouders. Handen die krampachtig een beetje tegenhouden als willen ze zeggen: "Ik heb niet graag dat jij zo snel groot wordt, want straks komt de miserie." Miserie, lees: puberteit. En tegelijk toch een duwtje geven en zeggen: "Vooruit, word maar groot. Ik sta achter je." Ik las hoe Cherokee-indianen tot in het begin van de twintigste eeuw hun 'vormsel' deden. De jongen werd door zijn vader naar het woud gebracht en moest daar een ganse nacht blijven zitten. Hij hoorde geluiden van wilde dieren, voelde de duisternis en moest geblinddoekt en angstig het onbekende onder ogen zien. Zo'n jongen was uiteraard gelukkig als hij eindelijk de eerste stralen van de zon voelde en nog gelukkiger als hij bij zonsopgang ontdekte dat zijn vader hem van achter een van de bomen de ganse nacht in de gaten had gehouden. Omdat Cherokee ook geweldige uienverbouwers waren, voert dat mij terug naar mijn eigen initiatieritueel bij mijn vormsel. Als cadeau had mijn strenge peter een keigrote ajuin verpakt met een strik errond. Hij zei: "Je bent nu op een leeftijd waarop je zelf keuzes maakt. Dat is plezant, maar niet makkelijk. Je krijgt van mij deze ajuin om eraan te denken dat je met jouw persoonlijkheid niet moet sollen of laten sollen. Zoals jonge mensen die wat ouder zijn dan jij wel overkomt. Nog een pintje, allee vooruit nog eentje, nog een sigaret, allee vooruit nog eentje, nog eens om ter rapst met den brommer, allee vooruit nog ene keer, tijd om naar huis te gaan, allee vooruit nog een uurtje. Dan gaat er van deze ajuin iedere keer één pel af, tot je niks meer overhoudt behalve lege handen en tranen in jouw ogen." In het vormsel dat ik gisteren voorging werd het Evangelie over de Emmaüsgangers gelezen. Twee kerels die verblind door hun verdriet geleidelijk ontdekken dat de Heer hen achter een van de schaarse bomen op de weg van Jeruzalem naar Emmaüs de ganse tijd heeft behoed en hen in plaats van tranen terug het daglicht in hun ogen schenkt. Ik wens het gevormde rijtje dezelfde ervaring toe.

› **Op de foto:** Onze kerkgebouwen spreken voor zich, met hun torenspits die boven alle daken uitsteekt, met hun plek in het midden van het dorp, maar bovenal met hun open deuren. Als stilteplek, als troostplek, als ontmoetingsplek, als gebedsplek, als koelteplek ... Welkom! De deur van de Taborkapel in de Sint-Pieter- en Pauwelkerk in Mol staat open ...

© Norbert Wauters

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

Volgende keer:

JONGEREN EN GELOOF

www.relevant-bisdomantwerpen.be

